

Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (trzecia izba)

z dnia 6 lutego 2014 r. *

Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Rynki stabilizatorów cynowych i stabilizatorów termicznych na bazie ESBO/estrów — Decyzja stwierdzająca dwa naruszenia art. 81 WE i art. 53 porozumienia EOG — Przedsiębiorstwo doradcze niedziałające na rynkach właściwych — Grzywny — Żądanie stwierdzenia nieważności — Pojęcie przedsiębiorstwa — Zasada ustawowej określoności czynów zabronionych i kar — Czas trwania naruszenia — Przedawnienie — Czas trwania postępowania administracyjnego — Rozsądny termin — Prawo do obrony — Spóźniona informacja o postępowaniu dochodzeniowym — Pułap wynoszący 10% obrotu — Ukaranie dwóch naruszeń w jednej decyzji — Pojęcie jednolitego naruszenia — Żądanie zmiany — Kwota grzywien — Czas trwania naruszeń — Czas trwania postępowania administracyjnego — Wytoczne z 2006 r. w sprawie metody ustalania grzywien — Wartość sprzedaży — Symboliczna grzywna — Nieograniczone prawo orzekania

W sprawie T-27/10

AC-Treuhand AG, z siedzibą w Zurychu (Szwajcaria), reprezentowana przez adwokatów C. Steinlego oraz I. Bodenstein,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez F. Ronkesa Agerbeeka oraz R. Sauera, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez adwokata A. Böhlkego,

strona pozwana,

mającej za przedmiot wnioski o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2009) 8682 wersja ostateczna z dnia 11 listopada 2009 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 traktatu WE oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38589 – Stabilizatory termiczne) lub ewentualnie wnioski o obniżenie kwoty nałożonych grzywien,

SĄD (trzecia izba),

w składzie: O. Czúcz, prezes, I. Labucka (sprawozdawca) i D. Gratsias, sędziowie,

sekretarz: C. Kristensen, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 18 września 2012 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: niemiecki.

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

- 1 Niniejsza sprawa dotyczy decyzji Komisji C(2009) 8682 wersja ostateczna z dnia 11 listopada 2009 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 traktatu WE oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38589 – Stabilizatory termiczne) (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją”, streszczoną w Dz.U. 2010, C 307, s. 9).
- 2 W zaskarżonej decyzji Komisja Wspólnot Europejskich uznała, że pewna liczba przedsiębiorstw naruszyła art. 81 WE i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), uczestnicząc w dwóch zestawach porozumień i antykonkurencyjnych uzgodnionych praktyk obejmujących terytorium EOG i odnoszących się z jednej strony do sektora stabilizatorów cynowych, a z drugiej strony do sektora epoksydowanego oleju sojowego i estrów (zwanego dalej „sektorem ESBO/estrów”).
- 3 W zaskarżonej decyzji stwierdzono istnienie dwóch naruszeń dotyczących dwóch kategorii stabilizatorów termicznych, które stanowią produkty dodane do produktów na bazie polichlorku winylu (PVC) w celu poprawienia ich odporności termicznej (motyw 3 zaskarżonej decyzji).
- 4 Zgodnie z art. 1 zaskarżonej decyzji każde ze wspomnianych naruszeń polegało na ustalaniu cen, podziale rynków za pomocą limitów sprzedaży, na podziale klientów i wymianie istotnych informacji handlowych, w szczególności na temat klientów, produkcji i sprzedaży.
- 5 W zaskarżonej decyzji wskazano, że zainteresowane przedsiębiorstwa uczestniczyły w powyższych naruszeniach w różnych okresach między dniem 24 lutego 1987 r. a dniem 21 marca 2000 r. w przypadku stabilizatorów cynowych oraz między dniem 11 września 1991 r. a dniem 26 września 2000 r. w przypadku sektora ESBO/estrów.
- 6 Skarżąca, AC-Treuhand AG, mająca główną siedzibę w Zurychu (Szwajcaria), jest spółką doradcą oferującą „kompletny wachlarz usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb krajowych i międzynarodowych stowarzyszeń i grup interesów”, przy czym uściślono, że z zaskarżonej decyzji wynika także, iż spółka ta opisuje swoje usługi w następujący sposób: „zarządzanie i administrowanie szwajcarskimi i międzynarodowymi stowarzyszeniami zawodowymi oraz federacjami, organizacjami niemającymi celu zarobkowego; zbieranie, przetwarzanie i wykorzystywanie danych rynkowych; przedstawianie statystyk rynkowych; kontrola przekazanych liczb u uczestników” (motyw 66 zaskarżonej decyzji).
- 7 Skarżąca została utworzona w listopadzie 1993 r. i zarejestrowana w dniu 28 grudnia 1993 r. po wykupie menedżerskim działu Fides Trust AG (zwaną dalej „Fidesem”). Przed tym wykupem działalność skarżącej była wykonywana przez Fides. Skarżąca nadal prowadziła swoją działalność z pomocą tych samych osób, świadcząc te same usługi swoim członkom, i była związana tymi samymi zobowiązaniami (motyw 67 zaskarżonej decyzji).
- 8 Fides i skarżąca zorganizowały wiele spotkań (około 160) mających związek z kartelami, które są przedmiotem zaskarżonej decyzji (zwaną dalej „spotkaniami Fidesu” i „spotkaniami AC-Treuhand”), między 1987 i 2000 r. (motywy 68, 111 zaskarżonej decyzji).
- 9 Pan S. był osobą, która „animowała” dla Fidesu, a następnie dla skarżącej spotkania, o których mowa, przez cały okres trwania naruszeń (motyw 68 zaskarżonej decyzji).

- 10 W zaskarżonej decyzji skarżącą uznano za odpowiedzialną, ponieważ odgrywała ona istotną i podobną rolę w obu rozpatrywanych naruszeniach, organizując spotkania dla uczestników karteli, na których była obecna, i brała czynny udział, zbierając i dostarczając uczestnikom dane na temat sprzedaży rynków właściwych, proponując, że będzie występować w roli pośrednika w przypadku napięć między danymi przedsiębiorstwami, i zachęcając strony do zawierania kompromisów, i to w zamian za wynagrodzenie (motywy 108–129, 356–359, 380–387, 668, 669, 744–753 zaskarżonej decyzji).
- 11 Dochodzenie, które doprowadziło do wydania zaskarżonej decyzji, zostało wszczęte w następstwie złożenia przez Chemturę w dniu 26 listopada 2002 r. wniosku o zwolnienie z grzywny na podstawie komunikatu Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3) (motywy 79, 80 zaskarżonej decyzji).
- 12 W dniach 12 i 13 lutego 2003 r. Komisja przeprowadziła kontrole w pomieszczeniach spółek CECA (Francja), Baerlocher (Niemcy, Francja, Włochy i Zjednoczone Królestwo), Reagens (Włochy), Akcros (Zjednoczone Królestwo) i Rohm & Haas (Francja) na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 1962, 13, s. 204).
- 13 Podczas kontroli prowadzonej w Akcrosie przedstawiciele tej spółki zwrócili uwagę urzędnikom Komisji, że niektóre dokumenty są objęte ochroną ze względu na poufność informacji wymienianych między adwokatem i klientem (motywy 81 zaskarżonej decyzji). Żądanie tej ochrony było następnie przedmiotem postępowań sądowych wszczętych w dniach 11 kwietnia i 4 lipca 2003 r. przed Sądem, które to postępowania doprowadziły do wydania wyroku Sądu z dnia 17 września 2007 r. w sprawach połączonych T-125/03 i T-253/03 Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3523, oddalającego skargi (motywy 84–90 zaskarżonej decyzji) (zwanym dalej „postępowaniem sądowym w sprawie Akzo”).
- 14 W dniu 8 października 2007 r. i wielokrotnie w 2008 r. Komisja wystosowała do zainteresowanych przedsiębiorstw żądania udzielenia informacji na podstawie art. 18 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) (motywy 91, 92 zaskarżonej decyzji).
- 15 Skarżąca była adresatem pierwszego żądania udzielenia informacji w dniu 8 października 2007 r. (zwanego dalej „żądaniem z dnia 8 października 2007 r.”).
- 16 Skarżąca odmówiła udzielenia informacji na żądanie Komisji z dnia 5 czerwca 2008 r. na temat swoich światowych obrotów i w odpowiedzi na żądanie udzielenia dodatkowych informacji zadowolili się odesłaniem do swojej odpowiedzi skierowanej do Komisji w sprawie, która doprowadziła do wydania decyzji Komisji 2005/349/WE z dnia 10 grudnia 2003 r. dotyczącej postępowania na mocy art. 81 [WE] oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/E-2/37.857 – Nadtlenki organiczne) (Dz.U. 2005, L 110, s. 44) (zwaną dalej „sprawą »Nadtlenki organiczne«”).
- 17 W dniu 17 marca 2009 r. Komisja wydała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, które zostało doręczone wielu spółkom, w tym skarżącej, w dniu 18 marca 2009 r. (motywy 95 zaskarżonej decyzji).
- 18 Skarżąca odpowiedziała na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów pismem z dnia 25 maja 2009 r.
- 19 W dniu 11 listopada 2009 r. Komisja wydała zaskarżoną decyzję.
- 20 W art. 1 zaskarżonej decyzji uznano skarżącą za odpowiedzialną za jej udział w naruszeniu dotyczącym stabilizatorów cynowych od dnia 1 grudnia 1993 r. do dnia 21 marca 2000 r. i w naruszeniu dotyczącym sektora ESBO/estrów od dnia 1 grudnia 1993 r. do dnia 26 września 2000 r.

- 21 Jeśli chodzi o przysługujące Komisji uprawnienie do nałożenia grzywien na skarżącą za wskazane powyżej naruszenia, instytucja ta oddaliła argumenty wysunięte przez zainteresowane przedsiębiorstwa, według których zawieszenie wynikające z postępowania sądowego w sprawie Akzo zgodnie z art. 25 ust. 6 rozporządzenia nr 1/2003 miało zastosowanie jedynie do stron tego postępowania, czyli do Akzo Nobel Chemicals Ltd i AkcrosChemicals Ltd. Komisja uważała bowiem, że owo zawieszenie ma skutek erga omnes, tak że bieg przedawnienia uległ zawieszeniu w stosunku do wszystkich przedsiębiorstw, których dotyczyło dochodzenie, w tym skarżącej (motywy 672–682 zaskarżonej decyzji).
- 22 Komisja zwróciła również uwagę, że Sąd potwierdził, iż spółka doradcza, która przyczynia się umyślnie do funkcjonowania kartelu, może zostać pociągnięta do odpowiedzialności jako współsprawca naruszenia (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-99/04 AC-Treuhand przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1501, zwany dalej „wyrokiem w sprawie AC-Treuhand I”).
- 23 W celu ustalenia kwoty grzywien Komisja zastosowała wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2, zwane dalej „wytycznymi z 2006 r.”).
- 24 Artykuł 2 zaskarżonej decyzji brzmi następująco:
- „Za naruszenie/naruszenia na rynku stabilizatorów cynowych [...] nakłada się następujące grzywny:
- [...]
- 17) AC-Treuhand odpowiada na kwotę 174 000 EUR;
- [...]
- Za naruszenie/naruszenia na rynku ESBO/estrów [...] nakłada się następujące grzywny:
- [...]
- 38) AC-Treuhand odpowiada na kwotę 174 000 EUR;
- [...]” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej decyzji poniżej].

Przebieg postępowania i żądania stron

- 25 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 27 stycznia 2010 r. skarżąca wniosła niniejszą skargę.
- 26 Pismami złożonymi w sekretariacie Sądu w dniu 12 lipca 2011 r. Komisja poinformowała, że w świetle wyroku Trybunału z dnia 29 marca 2011 r. w sprawach połączonych C-201/09 P i C-216/09 P ArcelorMittal Luxembourg przeciwko Komisji i Komisja przeciwko ArcelorMittal Luxembourg i in., Zb.Orz. s. I-2239, wycofuje ona swoje argumenty, zgodnie z którymi zawieszenie biegu przedawnienia na podstawie art. 25 ust. 6 rozporządzenia nr 1/2003 wskutek postępowania sądowego w sprawie Akzo miało skutek erga omnes, w tym wobec skarżącej, co Sąd przyjął do wiadomości.
- 27 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (trzecia izba) postanowił otworzyć ustny etap postępowania i w ramach środków organizacji postępowania wezwać strony do udzielenia odpowiedzi na pytania. Strony zastosowały się do tego żądania w wyznaczonym terminie.

- 28 Na rozprawie w dniu 18 września 2012 r. Sąd zapoznał się ze stanowiskami stron i ich odpowiedziami na zadane przezeń pytania.
- 29 Podczas rozprawy Sąd wezwał skarżącą do przedstawienia jej obrotów uzyskanych w roku 2011. Ponieważ skarżąca spełniła to żądanie w wyznaczonym terminie, Sąd wezwał Komisję, aby ta przedstawiła ewentualne uwagi w przedmiocie tego dokumentu. Uwagi te zostały przedłożone w wyznaczonym terminie.
- 30 Skarżąca wnosi do Sądu o:
- stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim decyzja ta jej dotyczy;
 - tytułem żądania ewentualnego, obniżenie kwoty nałożonych na nią grzywien;
 - obciążenie Komisji kosztami postępowania.
- 31 Komisja wnosi do Sądu o:
- oddalenie skargi w całości;
 - obciążenie skarżącej kosztami postępowania.

Co do prawa

- 32 Na poparcie skargi skarżąca podnosi dziewięć zarzutów, z których niektóre zostają wysunięte głównie na poparcie jej żądań stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji, a inne na poparcie jej ewentualnych żądań mających na celu zmianę zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości grzywien.
- 33 W ramach swojego zarzutu dziewiątego podniesionego w skardze skarżąca oświadczyła, że decyzja nie została jej prawidłowo doręczona.
- 34 W trakcie rozprawy skarżąca potwierdziła jednak – jak wskazała w swojej pisemnej odpowiedzi na pytanie Sądu w tym względzie – że rezygnuje ze swojego zarzutu opartego na nieprawidłowości doręczenia zaskarżonej decyzji, co Sąd przyjął do wiadomości.
- 35 Wobec powyższego nie ma potrzeby orzekania w przedmiocie zarzutu dziewiątego skarżącej.

W przedmiocie zarzutów podniesionych w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji

- 36 W celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji skarżąca podnosi cztery zarzuty oraz pierwszą część zarzutu piątego, oparte, po pierwsze, na naruszeniu art. 81 WE oraz zasady ustawowej określoności czynów zabronionych i kar (zarzut trzeci); po drugie, na przedawnieniu uprawnienia Komisji do nałożenia grzywien na podstawie art. 25 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2003 (zarzut drugi); po trzecie, na naruszeniu prawa do obrony wskutek spóźnionego poinformowania o postępowaniu dochodzeniowym wszczętym w stosunku do niej (zarzut ósmy); po czwarte, na naruszeniu zasady rozsądnego terminu z uwagi na czas trwania postępowania administracyjnego (zarzut siódmy), i po piąte, na naruszeniu art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 (pierwsza część zarzutu szóstego).

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na naruszeniu art. 81 WE oraz zasady ustawowej określoności czynów zabronionych i kar

- 37 W ramach zarzutu trzeciego, który należy zbadać w pierwszej kolejności, skarżąca twierdzi, że Komisja naruszyła art. 81 WE, ponieważ nie uczestniczyła w porozumieniu w rozumieniu tego postanowienia, dotyczącym wyłącznie przedsiębiorstw, które zawarły porozumienie ograniczające konkurencję lub stosowały uzgodnione praktyki, a nie przedsiębiorstw, które poprzestały na organizowaniu spotkań lub dostarczaniu usług w ramach antykonkurencyjnych porozumień.
- 38 Skarżąca utrzymuje, że zawarła porozumienie, które nie miało na celu zakłócenia konkurencji, lecz dostarczanie usług, w związku z czym porozumienie to nie wchodzi w zakres stosowania art. 81 WE.
- 39 Komisja nie mogła zatem zdaniem skarżącej ukarać jej za zachowanie niepodlegające art. 81 WE, i czyniąc to, naruszyła zasadę ustawowej określoności czynów zabronionych i kar przewidzianą w art. 7 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., oraz w art. 49 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, ogłoszonej w dniu 7 grudnia 2000 r. w Nicei (Dz.U. C 364, s. 1).
- 40 Ponadto skarżąca utrzymuje, że nawet gdyby uznać, iż jej zachowanie jest objęte zakresem stosowania art. 81 WE, to zaskarżona decyzja narusza mimo wszystko zasadę ustawowej określoności czynów zabronionych i kar, jako że mając na uwadze orzecznictwo Trybunału i praktykę Komisji, w momencie zaistnienia zarzucanych okoliczności faktycznych nie mogła ona przewidzieć rozszerzającej wykładni art. 81 WE przez Komisję.
- 41 Co więcej, skarżąca twierdzi, że nieprzewidywalny charakter zastosowania art. 81 WE ma tym większe znaczenie w niniejszej sprawie, że Komisja nie nałożyła na nią symbolicznej grzywny, jak w sprawie „Nadtlenki organiczne”, lecz nałożyła dwukrotnie najwyższą możliwą grzywnę.
- 42 Komisja wnosi o oddalenie zarzutu trzeciego na podstawie między innymi wyroku w sprawie AC-Treuhand I.
- 43 W powyższym względzie wystarczy przypomnieć, że Sąd orzekł już w sprawie obejmującej zresztą skarżącą, że art. 81 WE może być stosowany do zachowania przyjętego przez takie przedsiębiorstwo jak skarżąca w okolicznościach niniejszej sprawy (wyrok w sprawie AC-Treuhand I, pkt 112–138).
- 44 W wyroku w sprawie AC-Treuhand I Sąd orzekł także, iż każde przedsiębiorstwo, które podjęło pewne zachowania w ramach zмовы, w tym przedsiębiorstwa doradcze, które nie prowadzą działalności na rynku właściwym objętym ograniczeniem konkurencji – tak jak skarżąca w niniejszej sprawie – mogło rozsądnie przewidywać, że zakaz ustanowiony w art. 81 ust. 1 WE co do zasady znajduje wobec niego zastosowanie. Przedsiębiorstwo to nie mogło bowiem nie wiedzieć – lub też było w stanie zrozumieć – że uprzednia praktyka decyzyjna Komisji i uprzednie orzecznictwo wspólnotowe same w sobie zawierały już wystarczająco jasną i precyzyjną podstawę do wyraźnego uznania odpowiedzialności przedsiębiorstwa doradczego za naruszenie art. 81 ust. 1 WE, w przypadku gdy przedsiębiorstwo to przyczynia się aktywnie i umyślnie do funkcjonowania kartelu między producentami prowadzącymi działalność na rynku odrębnym od tego, na którym ono samo działa (wyrok w sprawie AC-Treuhand I, pkt 150).
- 45 Wobec powyższego argumenty wysuwane przez skarżącą, według której, po pierwsze, zastosowanie art. 81 WE w niniejszym przypadku jest sprzeczne z zasadą ustawowej określoności czynów zabronionych i kar, a po drugie, wykładnia tego postanowienia dokonana przez Komisję w zaskarżonej decyzji miała nieprzewidywalny charakter, nie zasługują na uwzględnienie.

46 Powyższej oceny nie może podważyć argument, jaki skarżąca wywodzi z faktu, że w zaskarżonej decyzji Komisja nie nałożyła na nią symbolicznej grzywny, lecz nałożyła dwukrotnie najwyższą możliwą grzywnę, gdyż argument ten nie ma sam w sobie na celu zakwestionowania zgodności z prawem zaskarżonej decyzji, lecz wysokości nałożonych grzywien w celu ich zmiany, w związku z czym jest on chybiony do celów poparcia żądań stwierdzenia nieważności i musi zostać oceniony w ramach analizy zarzutu czwartego, mającego na celu zmianę decyzji.

47 W związku z powyższym należy oddalić zarzut trzeci, który skarżąca podniosła w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na przedawnieniu uprawnienia Komisji do nałożenia grzywien

48 W ramach zarzutu drugiego, podniesionego na poparcie żądań mających na celu stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji, skarżąca twierdzi, że Komisja nie udowodniła, iż naruszenia trwały do dnia 11 listopada 1999 r.

49 Skarżąca twierdzi, że z uwagi na to, iż zaskarżona decyzja została wydana w dniu 11 listopada 2009 r., uprawnienie Komisji do nałożenia grzywien było objęte przedawnieniem w tym dniu na podstawie art. 25 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2003.

50 Zdaniem skarżącej znamiona naruszenia zaczęły stopniowo słabnąć, począwszy od 1996 r., i zgodnie ze sformułowaniami figurującymi w jej pismach ustały „w połowie 1999 r.” lub „w ciągu lata 1999 r.”.

51 Za pomocą powyższego zarzutu skarżąca podważa moc dowodową środków dowodowych uwzględnionych przez Komisję w zaskarżonej decyzji.

52 Powołuje się ona również na oświadczenie z dnia 20 maja 2009 r., powtórzone pod przysięgą w dniu 17 stycznia 2010 r., złożone przez jednego z jej byłych współpracowników, pana S. (zwane dalej „oświadczeniem pana S.”) – który „animował” spotkania Fidesu, a następnie spotkania AC-Treuhand – przekazane przez nią Komisji w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów i włączone do akt sprawy przez strony w niniejszej sprawie.

53 Zdaniem skarżącej wynikające stąd elementy dowodzące końca zachowań noszących znamiona naruszenia „najpóźniej w połowie 1999 r.” są poparte oświadczeniami i dowodami innych przedsiębiorstw figurującymi w aktach sprawy.

54 Uznając, że przedawnienie nastąpiło w dniu 11 listopada 2009 r., skarżąca utrzymuje, że Komisja nie miała już uzasadnionego interesu w stwierdzeniu naruszeń. Komisja odrzuca tę argumentację skarżącej, twierdząc, że udowodniła w sposób wymagany prawem, iż naruszenia trwały nadal po dniu 11 listopada 1999 r., wobec czego jej uprawnienie do nałożenia grzywien nie uległo przedawnieniu i nie musiała ona zatem wykazywać uzasadnionego interesu w stwierdzeniu naruszeń.

– Przypomnienie istotnego orzecznictwa

55 W powyższym względzie należy przypomnieć, że jeśli chodzi o przeprowadzenie dowodu naruszenia art. 81 ust. 1 WE, na Komisji spoczywa obowiązek udowodnienia stwierdzonych przez nią naruszeń oraz przedstawienia środków dowodowych pozwalających wykazać w sposób wymagany prawem występowanie okoliczności stanowiących naruszenie (wyroki Trybunału: z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie C-185/95 P Baustahlgewebe przeciwko Komisji, Rec. s. I-8417, pkt 58; z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-49/92 P Komisja przeciwko Anic Participazioni, Rec. s. I-4125, pkt 86; z dnia 6 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-2/01 P i C-3/01 P BAI i Komisja przeciwko Bayer, Rec. s. I-23, pkt 62).

- 56 Konieczne jest także, aby Komisja przedstawiła precyzyjne i spójne dowody na poparcie silnego przekonania, że naruszenie zostało popełnione (zob. wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawach połączonych T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00 JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2501, pkt 179 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 57 Oczywiście, jeżeli Komisja stwierdza naruszenie reguł konkurencji na podstawie założenia, że ustalonych okoliczności faktycznych nie da się wytłumaczyć inaczej niż zachowaniem niezgodnym z regułami konkurencji, sąd Unii będzie musiał stwierdzić nieważność stosownej decyzji, gdy zainteresowane przedsiębiorstwa przedstawią argumenty, które stawiają w odmiennym świetle fakty wykazane przez Komisję i które pozwalają tym samym na inne przekonujące wyjaśnienie faktów, na podstawie których Komisja stwierdziła istnienie naruszenia. W takim wypadku nie można bowiem uznać, że Komisja przedstawiła dowód zaistnienia naruszenia prawa konkurencji (zob. podobnie wyroki Trybunału: z dnia 28 marca 1984 r. w sprawach połączonych 29/83 i 30/83 Compagnie royale asturienne des mines i Rheinzink przeciwko Komisji, Rec. s. 1679, pkt 16; z dnia 31 marca 1993 r. w sprawach połączonych C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 i od C-125/85 do C-129/85 Ahlström Osaakeyhtiö i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-1307, pkt 126, 127).
- 58 Niemniej z orzecznictwa wynika także, że nie każdy z dowodów dostarczonych przez Komisję musi koniecznie odpowiadać tym kryteriom w odniesieniu do każdego elementu naruszenia, gdyż wystarczy, żeby zbiór poszlak przywołanych przez tę instytucję oceniany łącznie odpowiadał temu wymogowi (ww. wyrok w sprawach połączonych JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, pkt 180; wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-54/03 Lafarge przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 56, 271).
- 59 Należy także uznać, że skoro zakaz udziału w praktykach i porozumieniach antykonkurencyjnych oraz kary, jakie mogą ponieść sprawcy naruszenia, są znane, to jest normalne, że działania wiążące się z tymi praktykami i porozumieniami podejmowane są potajemnie, że spotkania odbywają się w tajemnicy, najczęściej w państwie trzecim, zaś związana z tym dokumentacja jest ograniczona do minimum (wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 55).
- 60 Nawet jeśli Komisja odkryje dokumenty świadczące wyraźnie o bezprawnym nawiązaniu kontaktu pomiędzy przedsiębiorstwami – takie jak protokoły spotkań – to będą one tylko fragmentaryczne i odosobnione, i dlatego często będzie konieczna rekonstrukcja niektórych szczegółów w drodze dedukcji (ww. wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 56).
- 61 A zatem w większości przypadków istnienie praktyki lub porozumienia antykonkurencyjnego musi być wywnioskowane na podstawie pewnej liczby zbieżnych okoliczności oraz wskazówek, które razem ujęte mogą stanowić, w braku innego spójnego wytłumaczenia, dowód naruszenia reguł konkurencji (ww. wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 57).
- 62 Ponadto z orzecznictwa wynika, że w przypadku braku dowodów pozwalających na bezpośrednie ustalenie całego czasu trwania naruszenia Komisja powinna przynajmniej oprzeć się na dowodach odnoszących się do faktów wystarczająco zbliżonych w czasie, tak by można było rozsądnie przyjąć, że naruszenie to trwało nieprzerwanie między dwiema określonymi datami (zob. podobnie wyroki Sądu: z dnia 7 lipca 1994 r. w sprawie T-43/92 Dunlop Slazenger przeciwko Komisji, Rec. s. II-441, pkt 79; z dnia 5 października 2011 r. w sprawie T-11/06 Romana Tabacchi przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-6681, pkt 132).
- 63 Trybunał orzekł również, że skoro Komisja mogła wykazać, iż dane przedsiębiorstwo uczestniczyło w spotkaniach z innymi przedsiębiorstwami, które to spotkania miały oczywiście antykonkurencyjny charakter, to Sąd mógł trafnie uznać, że przedstawienie innego wyjaśnienia co do treści rzeczonych

spotkań jest zadaniem tego przedsiębiorstwa. Czyniąc to, Sąd nie przerzucił w niedopuszczalny sposób ciężaru dowodu ani nie naruszył domniemania niewinności (wyrok Trybunału z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-235/92 P Montecatini przeciwko Komisji, Rec. s. I-4539, pkt 181).

64 Podobnie w sytuacji gdy Komisja opiera się na dowodach, które co do zasady są wystarczające do wykazania istnienia naruszenia, zainteresowane przedsiębiorstwo nie może poprzestać na wskazaniu możliwości zaistnienia okoliczności, która mogłaby mieć wpływ na moc dowodową rzeczonych dowodów, aby to na Komisji spoczął ciężar udowodnienia, że okoliczność ta nie mogła mieć wpływu na moc dowodową stosownych dowodów. Wprost przeciwnie, z wyjątkiem sytuacji, gdy zainteresowane przedsiębiorstwo zostaje pozbawione możliwości dostarczenia takiego dowodu w wyniku zachowania samej Komisji, to właśnie zainteresowane przedsiębiorstwo powinno wykazać w wymagany prawem sposób z jednej strony zaistnienie okoliczności, na którą się ono powołuje, a z drugiej strony, że okoliczność ta podważa moc dowodową dowodów, na których oparła się Komisja (wyrok Sądu z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie T-141/08 E.ON Energie przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5761, pkt 56).

65 Właśnie w świetle powyższych rozważań należy sprawdzić, czy Komisja udowodniła w sposób wymagany prawem w zaskarżonej decyzji, że naruszenia trwały przynajmniej do dnia 11 listopada 1999 r.

– W przedmiocie czasu trwania naruszeń

66 W niniejszej sprawie należy najpierw przypomnieć, że w zaskarżonej decyzji Komisja uznała, iż naruszenia trwały – w formie odbywających się w Szwajcarii spotkań, w których brały udział między innymi przedsiębiorstwa uczestniczące w kartelu – do dnia 21 marca 2000 r., jeśli chodzi o naruszenie dotyczące stabilizatorów cynowych, i do dnia 26 września 2000 r., jeśli chodzi o naruszenie dotyczące sektora ESBO/estrów (motyw 100 zaskarżonej decyzji).

67 Komisja uznała także, że „w odniesieniu do licznych spotkań [...] istnieją bezpośrednie dowody pochodzące z czasu zaistnienia okoliczności faktycznych, że uczestnicy [...] prowadzili regularnie dyskusje o antykonkurencyjnym celu” (motyw 137 zaskarżonej decyzji).

68 Tymczasem skarżąca utrzymuje zasadniczo, że Komisja nie wykazała za pomocą wystarczających środków dowodowych istnienia zachowań noszących znamiona naruszenia, mianowicie że spotkania AC-Treuhand, które miały miejsce po dniu 11 listopada 1999 r., miały antykonkurencyjny cel oraz że zachowania noszące znamiona naruszenia ustały, zgodnie ze sformułowaniami użytymi przez skarżącą w jej pismach, „w połowie 1999 r.” lub „w ciągu lata 1999 r.”.

69 Niemniej skarżąca nie kwestionuje, że bezpośrednio po spotkaniach Fidesu spotkania AC-Treuhand miały – przynajmniej do „połowy 1999 r.” – ewidentnie antykonkurencyjny cel.

70 Podobnie skarżąca przyznaje wyraźnie w swoich pismach, że wszystkie te spotkania były animowane przez pana S. i że ubolewa ona nad jego zachowaniem, oraz zauważa, że pismem z dnia 17 listopada 2009 r. powiadomiła o tym swoich klientów, kierując do nich przeprosiny.

71 Nawet jeśli skarżąca wspomniała o stopniowo słabnących zachowaniach noszących znamiona naruszenia, począwszy od roku 1996, to nie kwestionuje ona także ciągłego charakteru zachowań noszących znamiona naruszenia.

72 Wobec powyższego skarżąca przyznaje istnienie naruszeń i ich ciągły charakter od dnia 1 grudnia 1993 r. do przynajmniej połowy 1999 r.

- 73 Skarżąca nie podważa już istnienia spotkań AC-Treuhand w drugim półroczu 1999 r. i w pierwszym półroczu 2000 r.
- 74 Skarżąca przyznaje również wyraźnie w swoich pismach, że spotkania te były „animowane” przez pana S.
- 75 W konsekwencji w celu dokonania oceny zarzutu drugiego skarżącej wystarczy sprawdzić, czy w niniejszym przypadku Komisja udowodniła w sposób wymagany prawem, że spotkania AC-Treuhand, które miały miejsce po dniu 11 listopada 1999 r., miały – tak jak poprzedzające je spotkania – antykonkurencyjny cel (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-199/92 P Hüls przeciwko Komisji, Rec. s. I-4287, pkt 155; ww. wyroki: w sprawie Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, pkt 96; w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 81).
- W przedmiocie kontynuacji po dniu 11 listopada 1999 r. naruszenia dotyczącego stabilizatorów cynowych
- 76 W odniesieniu do sektora stabilizatorów cynowych Komisja uznała w zaskarżonej decyzji, że zachowania noszące znamiona naruszenia trwały aż do dnia 21 marca 2000 r., czyli po dniu 11 listopada 1999 r., na podstawie różnych środków dowodowych wymienionych w motywach 299–304 w odniesieniu do roku 1999 oraz w motywach 316–323 i w motywie 420 w odniesieniu do roku 2000.
- 77 Po pierwsze, jeśli chodzi o rok 1999, dziewięć spotkań AC-Treuhand miało miejsce w Szwajcarii, mianowicie dwa w lutym, dwa w kwietniu, dwa w lipcu, jedno we wrześniu oraz dwa inne w dniach 29 i 30 listopada; w spotkaniach tych wzięły udział spółki Akcros, Baerlocher, CECA, Reagens i Chemtura (motyw 299 zaskarżonej decyzji), przy czym uściślono, że skarżąca przyznaje, że wszystkie te spotkania, z wyjątkiem jednego spotkania w lipcu, miały miejsce.
- 78 Po drugie, Komisja podniosła, że w miesięcznym sprawozdaniu Chemtury odnoszącym się do sierpnia 1999 r., opatrzonym datą 16 września 1999 r., przedstawionym przez to przedsiębiorstwo w ramach jego współpracy z Komisją w trakcie postępowania administracyjnego, wskazano, że „[jej] konkurenci stosowali [jej] politykę cenową i że podwyższyli także swoje ceny” oraz że jedno z przedsiębiorstw, A, miało „trudności z przestrzeganiem dyscypliny cenowej” (motyw 303 zaskarżonej decyzji).
- 79 Po trzecie, w miesięcznym sprawozdaniu Chemtury odnoszącym się do października 1999 r., opatrzonym datą 15 listopada 1999 r., zauważono, że przedsiębiorstwo A, wbrew wszystkim innym uczestnikom rynku, obniżyło ceny, ale że „podejmowane są działania, aby położyć kres tej tendencji” (motyw 303 zaskarżonej decyzji).
- 80 Po czwarte, w wiadomości elektronicznej Chemtury z dnia 23 listopada 1999 r. jest mowa o podwyżce cen o 8% w odniesieniu do 1999 r. w Europie Zachodniej oraz o tym, że podwyżka cen jest oczekiwana w czwartym kwartale 1999 r. (motyw 304 zaskarżonej decyzji).
- 81 Po piąte, w miesięcznym sprawozdaniu Chemtury odnoszącym się do listopada 1999 r., opatrzonym datą 17 grudnia 1999 r., wspomniano o podwyżce cen przeprowadzonej przez przedsiębiorstwo konkurencyjne wspierane przez dwa inne przedsiębiorstwa konkurencyjne, która to podwyżka nie miała wejść „w życie przed pierwszym kwartałem 2000 r.” (motyw 304 zaskarżonej decyzji).
- 82 Po szóste, jeśli chodzi o rok 2000, dwa spotkania AC-Treuhand miały miejsce w Zurychu, mianowicie w dniach 20 i 21 marca; w spotkaniach tych wzięły udział spółki Akcros, Baerlocher, CECA, Reagens i Chemtura (motyw 316 zaskarżonej decyzji), czego skarżąca nie kwestionuje.

83 Po siódme, w motywie 317 zaskarżonej decyzji Komisja powołała się na memorandum, opatrzone datą 16 lutego 2000 r., sporządzone przez współpracownika Akcrosu i skierowane do jednego z jego przełożonych (zwane dalej „memorandum Akcrosu”). Treść tego memorandum – niepodważaną przez skarżącą – należy przytoczyć poniżej w całości:

„Rozmawiałem z dyrektorami ds. marketingu, którzy znają bardzo dobrze rynki UE stabilizatorów [...]. Obecnie my i większość naszych konkurentów UE uczestniczymy w grupach przemysłowych (w jednej dla ESBO i w jednej dla stabilizatorów cynowych), których główny cel polega na zestawieniu informacji rynkowych w formie miesięcznych sprzedaży w tonach. Każde przedsiębiorstwo będące członkiem przesyła te informacje AC-Treuhand, Szwajcaria, która wysyła wyniki wszystkim uczestniczącym przedsiębiorstwom w formie łącznych kwot [...]. Informacje o konkurentach nie są przedstawiane. Moim zdaniem nie można temu nic zarzucić i uważam to za przydatne. Niemniej od dwóch do czterech razy rocznie przedsiębiorstwa będące członkami spotykają się w Szwajcarii, by przedyskutować wspólne punkty interesów, takie jak perspektywy i tendencje rynku, działalność przedsiębiorstw niebędących członkami i tym podobne. Choć spotkanie, któremu przewodniczyła AC-Treuhand, nie wydaje się samo w sobie mieć charakteru nadużycia, doniesiono mi, że zgromadzeni konkurenci dyskutowali o poziomie cen i klientach. Z tego powodu zalecałbym poinformować AC-Treuhand, że nie będziemy już uczestniczyć w tych spotkaniach, lecz będziemy przysyłać nasze informacje na temat naszych sprzedaży, by móc korzystać z tej usługi. Dwa lata temu sytuacja tych grup była całkiem inna. Potem pojawiły się czerwone kartki: zawierały one protokoły spotkań i szczegóły decyzji grup dotyczących podwyżek cen i podziału rynków. Była w nich również mowa o konkretnych klientach. Protokoły te nie były przekazywane, lecz przechowywane w aktach AC-Treuhand, gdzie były »bezpieczne«, ponieważ Szwajcaria nie jest członkiem UE. W 1996 lub 1997 r. spotkania tego rodzaju nie miały już miejsca, prawdopodobnie z powodu wzmocnionych nacisków, by nie prowadzić takiej działalności z uwagi na bardziej rygorystyczne stosowanie prawa. Różni członkowie grupy cynowej wywierali presję na naszego przedstawiciela, aby powrócić do sytuacji, w której ustalanie cen i podział rynku były regularnie uzgadniane podczas tych spotkań AC-Treuhand. Barloecher wywiera największą presję na nas oraz na innych członków, którzy nie opowiadają się za takim porozumieniem. Mówią w szczególności o »zamrożeniu« udziałów w rynku, lecz jeśli członek zwiększy swój udział, biorąc klienta, powinien on odstąpić innego klienta, aby przywrócić równowagę. Miałoby to być potwierdzane miesięcznymi kontrolami limitów. Nie będziemy już zgadzać się na udział w takiej działalności stanowiącej nadużycie, i jest to dodatkowy powód, z jakiego powinniśmy wycofać się z tych spotkań [...]. Podsumowując, podobno były spotkania/diskusje noszące znamiona nadużycia, w których bezsprzecznie uczestniczył Akcros. Chociaż między nami dochodzi jeszcze prawdopodobnie do okazyjnych dyskusji, które mogłyby zostać uznane za nieodpowiednie, to nie będziemy już uczestniczyć w tych oficjalnych spotkaniach, które są jednoznacznie niestosowne. Zalecałbym: 1) poinformować AC-Treuhand, że nie będziemy już brali udziału w spotkaniach w Szwajcarii odnoszących się do grup cyny i [ESBO/estrów], nawet jeśli nadal będziemy przysyłać nasze dane na temat sprzedaży, tak jak wcześniej; 2) zorganizować dla naszych dyrektorów ds. marketingu (i innych) szkolenie mające na celu uczulenie [...] ich, aby znali jasno granice, których nie należy przekraczać w ramach kontaktów z konkurentami. Proszę o informację, czy zgadza się Pan na te sugestie”.

84 Po ósme, na poparcie swojej interpretacji memorandum Akcrosu Komisja wskazała w motywie 318 zaskarżonej decyzji, że spółka Akzo przyznała, iż memorandum Akcrosu było poprzedzone odręcznymi notatkami autora tego memorandum (zwanymi dalej „odręcznymi notatkami”), z których wynika – czego skarżąca nie kwestionuje – z jednej strony, że dyskusje „nie na piśmie” dotyczyły „poziomu cen”, które „miały zostać podwyższone” lub „utrzymane”, oraz „niektórych klientów”, a z drugiej strony, że spotkania miały miejsce w „Szwajcarii, niebędącej członkiem UE”, ponieważ nie można w niej było „składać niespodziewanych wizyt”.

- 85 Po dziewiąte, Komisja zauważyła, że tuż po memorandum Akcrosu przedstawiciel tej spółki poinformował w ramach spotkania AC-Treuhand w dniu 21 marca 2000 r. w Zurychu, że nie będzie już ona uczestniczyć w spotkaniach AC-Treuhand, „przy czym będzie ona nadal wymieniać dane na temat sprzedaży” (motyw 319 zaskarżonej decyzji), czego skarżąca nie kwestionuje.
- 86 Po dziesiąte, Komisja podkreśliła, że Akcros potwierdził w piśmie z dnia 5 czerwca 2000 r. skierowanym do pana S., będącego wówczas współpracownikiem skarżącej, że spółka ta nie będzie już uczestniczyć w spotkaniach AC-Treuhand (motyw 321 zaskarżonej decyzji), czego skarżąca nie kwestionuje.
- 87 Po jedenaste, Komisja powołała się na złożone przez Chemturę w ramach jej współpracy z tą instytucją w trakcie postępowania administracyjnego oświadczenia, wskazujące na kontynuację kartelu dotyczącego stabilizatorów cynowych „aż do 2000 r.” [motyw 420 lit. a) zaskarżonej decyzji].
- 88 W świetle powyższych dowodów razem wziętych Sąd uważa, że Komisja udowodniła naruszenie, które stwierdziła w zaskarżonej decyzji w odniesieniu do stabilizatorów cynowych, przedstawiając środki dowodowe właściwe do wykazania w sposób wymagany prawem wystąpienia okoliczności faktycznych stanowiących naruszenie w zakresie stabilizatorów cynowych w niniejszej sprawie, jako że Komisja przytoczyła w zaskarżonej decyzji dowody wystarczające do poparcia silnego przekonania, że naruszenie dotyczące stabilizatorów cynowych zostało popełnione.
- 89 Rozpatrywane łącznie poszczególne dowody przedstawione w pkt 77–87 w odniesieniu do stabilizatorów cynowych wykluczają możliwość, że dotyczące stabilizatorów cynowych spotkania AC-Treuhand, które odbyły się pod koniec listopada 1999 r. i w marcu 2000 r., nie miały antykonkurencyjnego celu.
- 90 O antykonkurencyjnym celu tych spotkań AC-Treuhand świadczą jednoznacznie powyższe dowody, a w szczególności: memorandum Akcrosu, w którym skrytykowano antykonkurencyjny charakter spotkań AC-Treuhand; decyzja tego przedsiębiorstwa, by już nie uczestniczyć w tych spotkaniach; okoliczność, że owo przedsiębiorstwo zdystansowało się od tych spotkań publicznie, i to dwukrotnie w roku 2000; okoliczność, że przewidywało ono szkolenie dla kierownictwa tego przedsiębiorstwa mające na celu uczulenie na reguły konkurencji; oświadczenia Chemtury świadczące o kontynuacji kartelu „aż do 2000 r.” oraz brak wszelkich dowodów ze strony skarżącej co do zmiany charakteru spotkań AC-Treuhand.
- 91 Z powyższego wynika, że spotkania AC-Treuhand z końca listopada 1999 r. i z marca 2000 r. nie mogły mieć innego celu niż cel przyświecający poprzednim spotkaniom, w sytuacji gdy te same przedsiębiorstwa i te same osoby spotykały się w tym samym kontekście w towarzystwie pana S.
- 92 W konsekwencji należy uznać, że Komisja przedstawiła w zaskarżonej decyzji zbiór poszlak, które oceniane łącznie popierają silne przekonanie, że zachowania noszące znamiona naruszenia dotyczące stabilizatorów cynowych były podejmowane w ramach spotkań AC-Treuhand także po dniu 11 listopada 1999 r.
- 93 Powyższej oceny nie mogą podważyć argumenty skarżącej.
- 94 Zdaniem skarżącej zachowanie noszące znamiona naruszenia, które może być jej zarzucane, ustało „w połowie 1999 r.” – niezależnie od tego, czy chodzi o sektor stabilizatorów cynowych czy sektor ESBO/estrów – co wynika z oświadczenia pana S., którego treść potwierdzają dokumenty zawarte w aktach sprawy Komisji, jak również z protokołów spotkań AC-Treuhand, które stanowią jedyną podstawę dla oświadczeń skarżącej na temat końca kartelu, ponieważ żaden inny z jej współpracowników nie miał najmniejszego związku z kartelem.

- 95 Skarżąca utrzymuje, że działalność kartelu w trakcie spotkań AC-Treuhand – niezależnie od tego, czy chodzi o sektor stabilizatorów cynowych czy sektor ESBO/estrów – zaczęła stopniowo słabnąć „od 1996/1997 r.”.
- 96 Niemniej, i niezależnie od kwestii, czy takie osłabienie działalności miało miejsce, należy stwierdzić, że skarżąca przyznaje wyraźnie i wielokrotnie w swoich pismach występowanie zachowań noszących znamiona naruszenia, które należy jej przypisać – bez względu na to, czy chodzi o sektor stabilizatorów cynowych czy sektor ESBO/estrów – przynajmniej do „połowy 1999 r.”.
- 97 Wobec powyższego Sąd, aby ocenić zarzut drugi skarżącej, nie musi orzekać w przedmiocie okoliczności przedstawionych w celu wykazania takiego osłabienia działalności, przy czym należy uściślić, że argumentacja skarżącej w tym względzie nie ma na celu zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości nałożonych na nią grzywien, lecz stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji z powodu przedawnienia uprawnienia Komisji do nałożenia grzywien.
- 98 Zdaniem skarżącej dowody wymienione przez Komisję w zaskarżonej decyzji i przedstawione w pkt 77–87 niniejszego wyroku nie pozwalają w każdym razie wykazać w stosunku do skarżącej istnienia naruszenia dotyczącego stabilizatorów cynowych po dniu 11 listopada 1999 r.
- 99 W tym duchu skarżąca wysuwa argumenty odnoszące się zarówno do naruszenia dotyczącego stabilizatorów cynowych, jak i do naruszenia dotyczącego sektora ESBO/estrów.
- 100 Po pierwsze, skarżąca twierdzi, że pan K., jeden z przedstawicieli jednego z członków kartelu, to jest Ciby, przejętej w maju 1998 r. przez Chemturę, który był „założycielem” kartelu i który uczestniczył od początku we wszystkich spotkaniach AC-Treuhand, przestał brać w nich udział w lipcu 1999 r., jeśli chodzi o sektor stabilizatorów cynowych, i we wrześniu 1999 r., jeśli chodzi o sektor ESBO/estrów, ponieważ przeszedł na emeryturę.
- 101 Argument ten nie zasługuje na uwzględnienie.
- 102 Z wycofania się jednego z przedstawicieli uczestników kartelu – bez względu na to, jak kluczową odgrywał on rolę – nie można bowiem wywieść, że uczestnicy ci położyli niechybnie kres swoim zachowaniom noszącym znamiona naruszenia, tym bardziej że spotkania AC-Treuhand w towarzystwie pana S. były kontynuowane.
- 103 Po drugie, skarżąca powołuje się na oświadczenie pana S., zgodnie z którym „pod koniec lat dziewięćdziesiątych takie [antykonkurencyjne] dyskusje nie miały już miejsca w trakcie [spotkań AC-Treuhand]”.
- 104 Zważywszy na uznaną wyraźnie przez skarżącą okoliczność, że pan S. był w imieniu skarżącej „animatorem” spotkań AC-Treuhand, w odniesieniu do których skarżąca przyznaje, że miały antykonkurencyjny cel, oraz z uwagi na moment oświadczenia, które zostało złożone *in tempore suspecto*, jak również na okoliczność, iż pan S. uściślił, „że nie może określić dokładnie, od którego momentu zaniechano tego rodzaju dyskusji”, oświadczenie pana S. nie może podważyć mocy dowodowej środków dowodowych uwzględnionych przez Komisję w zaskarżonej decyzji.
- 105 Z tych samych powodów, bez konieczności dokonania oceny dopuszczalności, należy oddalić wniosek skarżącej o przesłuchanie pana S.
- 106 Po trzecie, skarżąca zauważa, iż Arkema przedstawiła wyłącznie dowody świadczące o tym, że kartel trwał do dnia 29 września 1999 r. oraz że Ciba przedstawiła dowody na istnienie antykonkurencyjnych dyskusji tylko do kwietnia 1999 r. w odniesieniu do stabilizatorów cynowych oraz do maja 1999 r. w odniesieniu do sektora ESBO/estrów.

- 107 Nie można uwzględnić powyższej argumentacji.
- 108 Nie można bowiem uznać, że sama okoliczność, iż niektóre przedsiębiorstwa przedstawiły dowody świadczące o istnieniu naruszeń tylko w odniesieniu do określonego okresu, wystarczy, by podważyć udowodnione zresztą stwierdzenie, że owe naruszenia trwały także po tym okresie.
- 109 Po czwarte, skarżąca twierdzi, że Faci wskazała, iż ceny były dyskutowane tylko do początku 1999 r., oraz że Chemson wskazała, iż zachowania noszące znamiona naruszenia ustały najpóźniej we wrześniu 1999 r.
- 110 Nie można uwzględnić powyższej argumentacji.
- 111 Należy bowiem zauważyć z jednej strony, że wspomniane przez skarżącą oświadczenia Faci dotyczą tylko jednego elementu składowego karteli, o których tu mowa, to jest niedozwolonego ustalania cen, lecz nie dotyczą innych elementów, między innymi podziału rynków i klientów oraz wymiany istotnych informacji handlowych.
- 112 Z drugiej strony, zgodnie ze wskazówkami Chemsonu, nie można przyjąć na podstawie oświadczenia złożonego przez przedsiębiorstwo *in tempore suspecto*, że wszyscy uczestnicy rozpatrywanych karteli położyli niechybnie kres swoim zachowaniom noszącym znamiona naruszenia, tym bardziej że spotkania AC-Treuhand w towarzystwie pana S. były kontynuowane i że – jak zauważa sama skarżąca – inne przedsiębiorstwo, w tym przypadku Ciba, nie wykluczyło, że kartel mógł nadal funkcjonować.
- 113 Po piąte, skarżąca zauważa, że w ramach swojej współpracy z Komisją w trakcie postępowania administracyjnego Chemtura w ogóle nie wspomniała o spotkaniach AC-Treuhand.
- 114 Aby oddalić powyższy argument, wystarczy wskazać, że sama skarżąca utrzymuje, iż dyrekcja Chemtury nie wiedziała „podobno” o treści wspomnianych spotkań.
- 115 Po szóste, skarżąca twierdzi, że od maja 1998 r. Chemtura przyjęła samodzielną strategię w zakresie cen.
- 116 Z tych samych powodów co te, które zostały przytoczone w pkt 112 niniejszego wyroku, powyższa argumentacja nie przekonuje, zwłaszcza że nieprzestrzeganie przez jednego z uczestników kartelu warunków jego funkcjonowania nie może – w braku publicznego zdystansowania się przez niego od tego kartelu – zwalniać go z odpowiedzialności za udział w nim ani tym bardziej stanowić dowodu na zakończenie funkcjonowania kartelu w odniesieniu do innych uczestników (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 19 marca 2009 r. w sprawie C-510/06 P Archer Daniels Midland przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1843, pkt 120).
- 117 Po siódme, skarżąca podkreśla, że spółka Akzo, z którą był powiązany Akcros, zobowiązała się prowadzić politykę ścisłego przestrzegania reguł konkurencji „pod koniec lat dziewięćdziesiątych”.
- 118 Z tych samych powodów co te, które zostały przytoczone w pkt 112 niniejszego wyroku, powyższy argument nie może zostać uwzględniony, zwłaszcza że bezsprzeczne jest, iż Akcros zdystansował się formalnie od rozpatrywanych karteli dopiero w marcu 2000 r.
- 119 Po ósme, w szczególności w odniesieniu do naruszenia dotyczącego stabilizatorów cynowych skarżąca kwestionuje, że doszło do spotkania AC-Treuhand w 1999 r.
- 120 W każdym razie skarżąca przyznaje wyraźnie, że doszło do innych spotkań AC-Treuhand, między innymi spotkania, które odbyło się w lipcu 1999 r., i innych, które miały miejsce w dniach 29 i 30 listopada 1999 r., w związku z czym powyższy argument należy oddalić jako chybiony.

- 121 Po dziewiąte, w odniesieniu do miesięcznych sprawozdań Chemtury, o których mowa w pkt 78 i 79 niniejszego wyroku, oraz wiadomości elektronicznej Chemtury z dnia 23 listopada 1999 r. i jej miesięcznego sprawozdania z dnia 17 grudnia 1999 r., o których mowa w pkt 80 i 81 niniejszego wyroku, z jednej strony skarżąca podnosi, że owe sprawozdania nie zawierają wzmianki na jej temat, wobec czego nie dowodzą one, że ewentualne porozumienia w sprawie cen zostały zawarte z jej poparciem czy też w trakcie spotkania AC-Treuhand.
- 122 Z drugiej strony owe materiały nie pozwalają ustalić istnienia porozumień w sprawie cen, lecz ograniczają się do wzmianki o podwyżce cen, tak że te środki dowodowe nie dowodzą, iż działalność antykonkurencyjna związana ze spotkaniami AC-Treuhand miała miejsce po połowie 1999 r.
- 123 Powyższa argumentacja nie zasługuje na uwzględnienie.
- 124 Jak bowiem przypomniano w pkt 62 niniejszego wyroku, z orzecznictwa wynika, że w przypadku braku dowodów pozwalających na bezpośrednie ustalenie całego czasu trwania naruszenia Komisja powinna przynajmniej oprzeć się na dowodach odnoszących się do faktów wystarczająco zbliżonych w czasie, tak by można było rozsądnie przyjąć, że naruszenie to trwało nieprzerwanie między dwiema określonymi datami.
- 125 Z jednej strony skarżąca uznaje antykonkurencyjny cel spotkań AC-Treuhand: lutowego, kwietniowego i przynajmniej jednego spotkania w lipcu 1999 r.
- 126 Z drugiej strony z powyższych materiałów wynika – przynajmniej w odniesieniu do rynku stabilizatorów cynowych – dostosowanie cen w górę przez przedsiębiorstwa działające na tym rynku i uczestniczące w spotkaniach AC-Treuhand w drugiej połowie 1999 r., czyli w tym samym okresie, w którym miały miejsce spotkania AC-Treuhand, których istnienia skarżąca nie kwestionuje.
- 127 Po dziesiąte, jeśli chodzi o rok 2000, w odniesieniu zarówno do naruszenia dotyczącego stabilizatorów cynowych, jak i do naruszenia dotyczącego sektora ESBO/estrów skarżąca kwestionuje sposób, w jaki Komisja odczytuje memorandum Akcrosu.
- 128 Zdaniem skarżącej memorandum Akcrosu, którego treść została przytoczona w pkt 83 niniejszego wyroku, jest „w przeważającej części odciążające”. Owo memorandum nie dowodzi, że kartel funkcjonował aż do 2000 r., lecz wręcz przeciwnie, wskazuje na to, że intensywność kartelu znacznie osłabła w latach 1996/1997 i że żadna antykonkurencyjna działalność nie miała już miejsca w latach 1999/2000.
- 129 Powyższe wynika z niektórych fragmentów memorandum Akcrosu, w których jest mowa o tym, że „sytuacja [...] była całkiem inna” „[d]wa lata temu”, że w „1996 lub 1997 r. spotkania tego rodzaju nie miały już miejsca”, że przesyłaniu AC-Treuhand niekonkurencyjnych informacji „moim zdaniem nie można [...] nic zarzucić i uważam to za przydatne”, że „spotkanie, któremu przewodniczyła AC-Treuhand, nie wyda[wało] się samo w sobie mieć charakteru nadużycia”, że wywierano „presję na [jej] przedstawiciela, aby powrócić do sytuacji, w której ustalanie cen i podział rynku były regularnie uzgadniane podczas tych spotkań AC-Treuhand”.
- 130 Powyższe twierdzenie nie zasługuje na uwzględnienie.
- 131 Należy bowiem stwierdzić, że w swoich pismach skarżąca przytacza jedynie fragmenty ewidentnie wycięte z memorandum Akcrosu, co wynika z pkt 83 niniejszego wyroku.
- 132 I tak, z niektórych fragmentów memorandum Akcrosu z dnia 16 lutego 2000 r. jednoznacznie wynika, że jego autor zalecił, i to dwukrotnie w tym dokumencie, by nie uczestniczyć już w tych spotkaniach i by poprzestać na przesyłaniu „informacj[i] na temat [...] sprzedaży”. Wspomniał on również –

używając czasu teraźniejszego, co należy podkreślić – o presji, by „zamro[zić] udział[y] w rynku”, i o „okazyjn[y]ch] dyskusj[ach], które mogłyby zostać uznane za nieodpowiednie” oraz o tym, że „[były one] jednoznacznie niestosowne”.

- 133 W każdym razie lektura całego memorandum Akcrosu pozwala udowodnić w sposób wymagany prawem istnienie zachowań noszących znamiona naruszenia zarzucanych skarżącej w zaskarżonej decyzji, jako że w odniesieniu zresztą zarówno do rynku stabilizatorów cynowych, jak i do rynku ESBO/estrów wynika z niego dowód, że przedsiębiorstwo uczestniczące w spotkaniach AC-Treuhand stwierdziło ich antykonkurencyjny cel i że to samo przedsiębiorstwo uznało za wskazane nie uczestniczyć już w tych spotkaniach w marcu 2000 r. i zdystansować się otwarcie dwukrotnie od ich celu, i to w trakcie pierwszego kwartału 2000 r., czyli w tym samym okresie, w którym miały miejsce spotkania AC-Treuhand, których istnienia skarżąca nie kwestionuje.
- 134 Nie można przyjąć, że takie zachowanie ze strony Akcrosu, jakiemu dał on wyraz w pierwszym kwartale 2000 r., odnosiło się do antykonkurencyjnych spotkań mających miejsce trzy, a nawet cztery lata wcześniej.
- 135 W świetle całości powyższych rozważań należy orzec, że Komisja udowodniła w sposób wymagany prawem, iż naruszenie dotyczące stabilizatorów cynowych było kontynuowane po dniu 11 listopada 1999 r.
- W przedmiocie kontynuacji naruszenia dotyczącego sektora ESBO/estrów po dniu 11 listopada 1999 r.
- 136 W odniesieniu do sektora ESBO/estrów Komisja uznała w zaskarżonej decyzji, na podstawie różnych środków dowodowych wymienionych w motywach 305–315 w odniesieniu do roku 1999, zaś w motywach 316–323 w odniesieniu do roku 2000, że zachowania noszące znamiona naruszenia utrzymywały się w 1999 r. i aż do dnia 26 września 2000 r., czyli po dniu 11 listopada 1999 r.
- 137 Po pierwsze, jeśli chodzi o rok 1999, miało miejsce osiem spotkań AC-Treuhand, mianowicie dwa w styczniu, dwa w maju, dwa we wrześniu, jedno w dniu 14 i inne w dniu 15 grudnia; w spotkaniach tych wzięły udział spółki Akcros, CECA, Chemson, Faci i Chemtura (motyw 305 zaskarżonej decyzji), czego skarżąca nie kwestionuje.
- 138 Po drugie, Komisja podkreśliła, że miesięczne sprawozdanie Chemtury odnoszące się do sierpnia, opatrzone datą 16 września 1999 r., wskazywało, że przedsiębiorstwom udało się „przeforsować podwyżkę cen o około 10% w [sektorze ESBO/estrów] od października” (motyw 308 zaskarżonej decyzji).
- 139 Po trzecie, Komisja powołała się w motywie 315 zaskarżonej decyzji na sporządzony przez skarżącą protokół spotkania z dnia 15 grudnia 1999 r., w którym to protokole jest wzmianka o niemożliwości „bliższej współpracy [...] w najbliższej przyszłości” z przedsiębiorstwem, które nie uczestniczy jeszcze w spotkaniach AC-Treuhand.
- 140 Po czwarte, jeśli chodzi o rok 2000, miało miejsce pięć spotkań AC-Treuhand, mianowicie dwa w marcu, jedno w czerwcu i dwa we wrześniu; w spotkaniach tych wzięły udział spółki Akcros, CECA, Chemson, Faci i Chemtura (motyw 316 zaskarżonej decyzji), czego skarżąca nie kwestionuje.
- 141 Po piąte, Komisja powołała się na memorandum Akcrosu, którego treść została przytoczona w pkt 83 niniejszego wyroku.
- 142 Po szóste, Komisja przedstawiła także odrębne notatki Akcrosu, o których mowa w pkt 84 niniejszego wyroku.

- 143 Po siódme, Komisja podniosła, że tuż po memorandum Akrosu przedstawiciel tej spółki poinformował w ramach spotkania AC-Treuhand w dniu 22 marca 2000 r. w Zurychu, że nie będzie już ona uczestniczyć w spotkaniach AC-Treuhand (motyw 319 zaskarżonej decyzji).
- 144 Po ósme, Komisja uściśliła także, że pismem z dnia 5 czerwca 2000 r. Akros potwierdził swój zamiar, by nie uczestniczyć już w spotkaniach AC-Treuhand (motyw 320 zaskarżonej decyzji), czego skarżąca nie kwestionuje.
- 145 Po dziewiąte, Komisja przedstawiła protokół zorganizowanego przez skarżącą we Włoszech spotkania z dnia 26 września 2000 r., który to protokół instytucja ta otrzymała od Chemsonu w trakcie postępowania administracyjnego i w którym wspomniano o możliwości, że „współpraca” nie będzie wyglądać „tak jak w przeszłości” (motyw 323 zaskarżonej decyzji), co skarżąca kwestionuje, odwołując się wyłącznie do oświadczeń pana S.
- 146 Po dziesiąte, Komisja powołała się także na oświadczenia złożone przez Chemturę w ramach jej współpracy z tą instytucją w trakcie postępowania administracyjnego, wskazujące na kontynuację kartelu w sektorze ESBO/estrów „aż do 2001 r.” [motyw 420 lit. b) zaskarżonej decyzji].
- 147 W świetle całości powyższych dowodów razem wziętych Sąd uważa, że Komisja udowodniła naruszenie dotyczące sektora ESBO/estrów, które stwierdziła w zaskarżonej decyzji, przedstawiając środki dowodowe właściwe do wykazania w sposób wymagany prawem wystąpienia okoliczności faktycznych stanowiących naruszenie rozpatrywane w niniejszej sprawie, jako że Komisja przytoczyła w zaskarżonej decyzji dowody wystarczające do poparcia silnego przekonania, że naruszenie dotyczące sektora ESBO/estrów zostało popełnione.
- 148 Rozpatrywane łącznie poszczególne dowody przedstawione w pkt 137–146 niniejszego wyroku w odniesieniu do sektora ESBO/estrów wykluczają możliwość, że dotyczące tego sektora spotkania AC-Treuhand, które odbyły się przynajmniej w grudniu 1999 r., nie miały antykonkurencyjnego celu.
- 149 O antykonkurencyjnym celu tych spotkań AC-Treuhand świadczą jednoznacznie powyższe dowody, a w szczególności: protokół AC-Treuhand z dnia 15 grudnia 1999 r., o którym mowa w pkt 139 niniejszego wyroku; memorandum Akrosu, w którym skrytykowano antykonkurencyjny charakter spotkań AC-Treuhand; decyzja tego przedsiębiorstwa, by już nie uczestniczyć w tych spotkaniach; okoliczność, że owo przedsiębiorstwo zdystansowało się od tych spotkań publicznie, i to dwukrotnie w roku 2000; okoliczność, że przewidywało ono szkolenie dla swojego kierownictwa mające na celu uczulenie na reguły konkurencji; oświadczenia Chemtury świadczące o kontynuacji kartelu „aż do 2000 r.” oraz brak jakichkolwiek dowodów ze strony skarżącej co do zmiany charakteru spotkań AC-Treuhand.
- 150 Z powyższego wynika, że spotkania AC-Treuhand w grudniu 1999 r. i w marcu 2000 r. nie mogły mieć innego celu niż cel przyświecający poprzednim spotkaniom, w sytuacji gdy te same przedsiębiorstwa i te same osoby spotykały się w tym samym kontekście w towarzystwie pana S.
- 151 W konsekwencji należy uznać, że Komisja przedstawiła w zaskarżonej decyzji zbiór poszlak, które oceniane łącznie popierają silne przekonanie, że zachowania noszące znamiona naruszenia dotyczące sektora ESBO/estrów były podejmowane w ramach spotkań AC-Treuhand przynajmniej także po dniu 11 listopada 1999 r.
- 152 Całości powyższych rozważań nie mogą podważyć argumenty skarżącej.
- 153 Po pierwsze, skarżąca nie może bowiem skutecznie podważyć mocy dowodowej miesięcznego sprawozdania Chemtury wymienionego w pkt 138 niniejszego wyroku, i to z powodów przedstawionych w pkt 124–126 niniejszego wyroku.

- 154 Po drugie, nie może ona poważnie twierdzić, że protokół spotkania AC-Treuhand z dnia 15 grudnia 1999 r., wskazany w pkt 139 niniejszego wyroku i zawierający wzmiankę o niemożliwości „bliższej współpracy [...] w najbliższej przyszłości” z przedsiębiorstwem, które nie uczestniczy jeszcze w spotkaniach AC-Treuhand, odnosił się do udziału tegoż przedsiębiorstwa w przedstawianiu statystyk rynku.
- 155 Rzeczywiście skarżąca ogranicza się do powtórzenia swojej argumentacji co do rzekomej treści spotkań AC-Treuhand, co nie może podważyć mocy dowodowej środków dowodowych uwzględnionych przez Komisję w zaskarżonej decyzji.
- 156 Zresztą przewidywanie „bliższej” współpracy oznacza, że współpracowano już na minimalnym poziomie, co nie mogło polegać na niczym innym niż udział wspomnianego przedsiębiorstwa w statystykach rynku, w związku z czym przez „bliższą” współpracę nie należało rozumieć jedynie udziału w statystykach rynku.
- 157 Po trzecie, skarżąca nie może skutecznie powoływać się na oświadczenie pana S. z powodów wymienionych w pkt 104 niniejszego wyroku.
- 158 Po czwarte, nie może ona także dowieść słuszności swoich twierdzeń, podważając moc dowodową memorandum Akcrosu z powodów wymienionych w pkt 131–133 niniejszego wyroku.
- 159 Z uwagi na całość powyższych rozważań należy uznać, że Komisja udowodniła w sposób wymagany prawem kontynuację naruszenia dotyczącego sektora ESBO/estrów po dniu 11 listopada 1999 r.
- 160 W związku z powyższym nie ma potrzeby dokonywania oceny argumentów, które skarżąca wysuwa w odniesieniu do innych środków dowodowych uwzględnionych przez Komisję w zaskarżonej decyzji w celu wykazania istnienia naruszenia dotyczącego sektora ESBO/estrów aż do września 2000 r.
- 161 Nawet gdyby powyższe argumenty były zasadne, nie mogłyby one być istotne dla poparcia drugiego zarzutu nieważności podniesionego przez skarżącą.
- 162 W świetle całości powyższych rozważań należy uznać, iż Komisja udowodniła w sposób wymagany prawem w zaskarżonej decyzji, że zachowania noszące znamiona naruszenia trwały po dniu 11 listopada 1999 r., tak że jej uprawnienie do nałożenia sankcji nie było objęte przedawnieniem w dniu 11 listopada 2009 r.
- 163 Wreszcie należy uznać, że argumentacja skarżącej dotycząca braku uzasadnionego interesu w stwierdzeniu naruszenia traci zatem swą podstawę i że w związku z tym należy ją oddalić.
- 164 Wobec powyższego należy oddalić zarzut drugi, który skarżąca podnosi w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.
- W przedmiocie zarzutu ósmego, opartego na naruszeniu prawa do obrony wskutek spóźnionego poinformowania o postępowaniu dochodzeniowym
- 165 W zarzucie ósmym, podniesionym w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji, skarżąca utrzymuje, że wykonanie jej prawa do obrony zostało naruszone z tego względu, że Komisja zbyt późno poinformowała ją o postępowaniu dochodzeniowym wszczętym w stosunku do niej.
- 166 Zdaniem skarżącej na podstawie ogólnego obowiązku spoczywającego na Komisji instytucja ta powinna była poinformować skarżącą o postępowaniu dochodzeniowym wszczętym w stosunku do niej tuż po rozpoczęciu dochodzenia, a najpóźniej w momencie wystąpienia z żądaniem z dnia 8 października 2007 r., i to w wyraźny sposób.

- 167 Tymczasem skarżąca została o tym poinformowana dopiero pismem Komisji z dnia 9 lutego 2009 r., czyli półtora roku później, kilka tygodni przed doręczeniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, które nastąpiło w dniu 18 marca 2009 r.
- 168 W opinii skarżącej to spóźnione poinformowanie o postępowaniu dochodzeniowym wszczętym w stosunku do niej naruszyło wykonanie przez nią przysługującego jej prawa do obrony.
- 169 Skarżąca twierdzi w tym duchu, że między 2007 i 2009 r. pamięć pana S. stała się mniej dokładna, tak że jego oświadczenie z dnia 20 maja 2009 r. zawierało niewiele szczegółów i straciło jeszcze bardziej na wiarygodności w oczach Komisji.
- 170 W powyższym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – co zostało także potwierdzone w art. 6 ust. 3 TUE – prawa podstawowe stanowią integralną część ogólnych zasad prawa, których poszanowanie zapewnia Trybunał. I tak, Trybunał wielokrotnie orzekał, że przestrzeganie prawa do obrony w postępowaniach administracyjnych z zakresu polityki konkurencji stanowi ogólną zasadę prawa Unii (zob. wyrok Trybunału z dnia 3 września 2009 r. w sprawie C-534/07 P Prym i Prym Consumer przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-7415, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 171 Odnośnie do procedury stosowania art. 81 WE z orzecznictwa wynika, że postępowanie administracyjne przed Komisją składa się z dwóch odrębnych następujących po sobie etapów, z których każdy ma własną wewnętrzną logikę, to jest z etapu wstępnego dochodzenia i etapu kontradyktoryjnego. Etap wstępnego dochodzenia, trwający do przedstawienia zarzutów, ma umożliwić Komisji zebranie wszystkich istotnych informacji potwierdzających – lub nie – istnienie naruszenia reguł konkurencji oraz zajęcie wstępnego stanowiska w przedmiocie zarówno kierunku postępowania, jak i dalszego biegu, jaki należy mu nadać. Etap kontradyktoryjny natomiast, trwający od przedstawienia zarzutów do wydania decyzji końcowej, musi umożliwić Komisji ostateczne rozstrzygnięcie w przedmiocie zarzucanego naruszenia (zob. wyrok Trybunału z dnia 29 września 2011 r. w sprawie C-521/09 P Elf Aquitaine przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8947, pkt 113 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 172 Odnośnie do etapu wstępnego dochodzenia Trybunał sprecyzował, że rozpoczyna się on w dniu, w którym Komisja, wykonując uprawnienia przyznane jej przez prawodawcę Unii, podejmuje działania równoznaczne z przedstawieniem zarzutu popełnienia naruszenia i pociągające za sobą poważne konsekwencje dla sytuacji podejrzewanych przedsiębiorstw (zob. ww. wyrok w sprawie Elf Aquitaine przeciwko Komisji, pkt 114 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 173 Dopiero na początku kontradyktoryjnego etapu postępowania administracyjnego dany podmiot zostaje poinformowany pismem w sprawie przedstawienia zarzutów o wszystkich istotnych okolicznościach, na których opiera się Komisja na tym etapie postępowania. W konsekwencji dopiero po przesłaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów zainteresowane przedsiębiorstwo może w pełni powoływać się na swoje prawo do obrony (zob. ww. wyrok w sprawie Elf Aquitaine przeciwko Komisji, pkt 115 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 174 W takim kontekście Trybunał orzekł także, że środki dochodzeniowe podjęte przez Komisję na etapie wstępnego dochodzenia, a w szczególności środki kontrolne i żądania udzielenia informacji, mogą w pewnych sytuacjach oznaczać ze swej natury postawienie zarzutu naruszenia reguł Unii w dziedzinie konkurencji i mogą mieć poważne konsekwencje dla sytuacji zainteresowanych podmiotów (ww. wyrok w sprawie Elf Aquitaine przeciwko Komisji, pkt 116).

- 175 Istotne jest zatem, by nie dopuścić do możliwości nieodwracalnego naruszenia prawa do obrony na tym etapie postępowania administracyjnego, ponieważ podjęte środki dochodzeniowe mogą mieć decydujący charakter dla ustalenia dowodów na bezprawne zachowania przedsiębiorstw mogących prowadzić do pociągnięcia ich do odpowiedzialności (ww. wyrok w sprawie Elf Aquitaine przeciwko Komisji, pkt 117).
- 176 A zatem w odniesieniu do dotrzymania rozsądnego terminu Trybunał orzekł zasadniczo, że ocena źródła ewentualnych przeszkód dla skutecznego wykonywania prawa do obrony nie może być ograniczona jedynie do etapu kontradyktoryjnego postępowania administracyjnego, lecz musi obejmować całe postępowanie i odnosić się do łącznego czasu trwania tego postępowania (wyroki Trybunału z dnia 21 września 2006 r.: w sprawie C-105/04 P Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8725, pkt 49, 50; w sprawie C-113/04 P Technische Unie przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8831, pkt 54, 55).
- 177 Zdaniem Trybunału podobne rozważania znajdują zastosowanie do kwestii, czy i w jakim zakresie Komisja ma obowiązek przekazać zainteresowanemu podmiotowi – począwszy od etapu wstępnego dochodzenia – określone informacje na temat przedmiotu i celu dochodzenia, które umożliwią mu zachowanie skuteczności jego obrony na etapie kontradyktoryjnym (ww. wyrok w sprawie Elf Aquitaine przeciwko Komisji, pkt 119).
- 178 Nie oznacza to jednak, że Komisja jest zobowiązana – już od pierwszego działania podjętego wobec danego podmiotu – w każdym przypadku do powiadomienia tego podmiotu o samej możliwości środków dochodzeniowych lub ścigania opartych na prawie konkurencji Unii, zwłaszcza gdy wskutek takiego powiadomienia mogłaby zostać nienależycie zagrożona skuteczność dochodzenia Komisji (zob. ww. wyrok w sprawie Elf Aquitaine przeciwko Komisji, pkt 120 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 179 To właśnie na podstawie powyższych rozważań należy ocenić zasadność zarzutu ósmego, podniesionego w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji i który skarżąca wywodzi z rzekomo spóźnionego poinformowania o postępowaniu dochodzeniowym wszczętym w stosunku do niej.
- 180 W powyższym względzie należy najpierw podkreślić, że w ramach zarzutu ósmego skarżąca nie twierdzi, iż wykonywanie przysługującego jej prawa do obrony zostało naruszone z powodu czasu trwania całego postępowania administracyjnego, jako że argumentacja ta jest przedmiotem jej zarzutu siódmego, który zostanie w związku z tym oceniony w pkt 198–221 niniejszego wyroku.
- 181 W ramach zarzutu ósmego skarżąca twierdzi, że wykonywanie przysługującego jej prawa do obrony zostało naruszone z powodu czasu, który upłynął między żądaniem z dnia 8 października 2007 r. a dniem, w którym – zgodnie z jej oświadczeniem – została ona poinformowana pismem Komisji o postępowaniu dochodzeniowym wszczętym w stosunku do niej, to jest dniem 9 lutego 2009 r., czyli półtora roku później, zaś kilka tygodni przed doręczeniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, które nastąpiło w dniu 18 marca 2009 r.
- 182 W swojej argumentacji na poparcie zarzutu ósmego skarżąca uważa, że Komisja powinna była ją poinformować o istnieniu postępowania dochodzeniowego wszczętego w stosunku do niej tuż po rozpoczęciu dochodzenia bądź „najpóźniej”, zgodnie z jej własnymi słowami, w dniu wystąpienia z żądaniem z dnia 8 października 2007 r.
- 183 A zatem aby ocenić zasadność zarzutu ósmego skarżącej, nie trzeba sprawdzać, czy Komisja była zobowiązana poinformować skarżącą o wspomnianym postępowaniu na wcześniejszym etapie postępowania administracyjnego przed dniem 8 października 2007 r.

- 184 Wystarczy sprawdzić w świetle orzecznictwa przypomnianego w pkt 169–177 niniejszego wyroku, czy w żądaniu z dnia 8 października 2007 r. Komisja dostarczyła skarżącej wystarczające informacje na temat przedmiotu i celu dochodzenia, które umożliwiały jej zachowanie skuteczności jej obrony na etapie kontradyktoryjnym.
- 185 W żądaniu z dnia 8 października 2007 r. Komisja przytoczyła „twierdzenia na temat antykonkurencyjnych zachowań w sektorze stabilizatorów termicznych” odnoszące się do pewnej „liczby podmiotów będących uczestnikami rynku stabilizatorów termicznych”.
- 186 Jeśli chodzi o samą treść żądanych informacji, Komisja poprosiła o dane osoby do kontaktu lub dane „prawnika [lawyer] należycie upoważnionego do udzielenia odpowiedzi” na żądanie, o którym mowa.
- 187 Z pkt 3 i 5 żądania z dnia 8 października 2007 r. wynika również, że Komisja chciała otrzymać wskazówki co do okresów, w których podmioty uczestniczyły w rynku stabilizatorów termicznych, oraz co do kwestii, czy skarżąca organizowała spotkania dla przemysłu stabilizatorów termicznych.
- 188 Wobec powyższego można rozsądnie przyjąć, że za pomocą treści żądania z dnia 8 października 2007 r. Komisja dostarczyła skarżącej informacji na temat przedmiotu i celu spornego dochodzenia, które umożliwiały jej zachowanie skuteczności jej obrony na etapie kontradyktoryjnym.
- 189 Prawdą jest, że w żądaniu z dnia 8 października 2007 r. Komisja nie przedstawiła wyraźnie zarzutów obciążających w szczególności skarżącą.
- 190 Niemniej w żądaniu z dnia 8 października 2007 r. Komisja nie miała obowiązku przypisać w sposób wyraźny określonych zarzutów skarżącej i wobec tego nie była zobowiązana na tym etapie do poinformowania jej o dotyczących jej podejrzaniach. Aby uznać, iż prawo do obrony skarżącej zostało zapewnione, wystarczy, by Komisja wskazała jasno podstawę prawną i cel swojego żądania (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie T-446/05 Amann & Söhne i Cousin Filterie przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1255, pkt 334).
- 191 Co więcej, nawet gdyby uznać, że Komisja była przynajmniej zobowiązana poinformować skarżącą o domniemaniach naruszeń i że skarżąca może narazić się na zarzuty związane z tymi ewentualnymi naruszeniami, należy uznać, iż Komisja dopełniła takiego obowiązku, mając na uwadze treść jej żądania z dnia 8 października 2007 r., jak przedstawiono w pkt 185–187 niniejszego wyroku.
- 192 W konsekwencji zarzut ósmy skarżącej jest bezzasadny.
- 193 W każdym razie nawet gdyby założyć, że skarżąca została zbyt późno poinformowana o postępowaniu dochodzeniowym wszczętym w stosunku do niej, to jest dopiero w dniu 9 lutego 2009 r., skarżąca nie udowodniła, że opóźnienie to naruszyło wykonywanie przysługującego jej prawa do obrony.
- 194 Należy bowiem stwierdzić, że skarżąca ogranicza się jedynie do powołania się w tym celu na pogorszenie się pamięci pana S. między 2007 i 2009 r.
- 195 Taki argument nie może być jednak skutecznie podnoszony przez skarżącą.
- 196 Niezależnie bowiem od wiarygodności oświadczeń pana S. pod względem fizjologicznym i centralnej roli, jaką odgrywał on w kartelach, czego skarżąca nie kwestionuje i co tym bardziej podaje w wątpliwość prawdziwość jej słów, bez względu na ich treść, skarżąca w ogóle nie wykazała, w jaki sposób poinformowanie jej zaledwie półtora roku wcześniej – niemal dziesięć lat po zakończeniu spornych czynów – o postępowaniu dochodzeniowym wszczętym w stosunku do niej umożliwiłoby jej zachowanie skuteczności jej obrony na etapie kontradyktoryjnym.

197 Wobec powyższego należy oddalić zarzut ósmy, który skarżąca podnosi w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.

W przedmiocie zarzutu siódmego, opartego na naruszeniu zasady rozsądnego terminu z uwagi na czas trwania postępowania administracyjnego

198 W ramach zarzutu siódmego, podniesionego w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji, skarżąca powołuje się na naruszenie zasady rozsądnego terminu z uwagi na czas trwania postępowania administracyjnego. Jej zdaniem między początkiem dochodzenia, mającym miejsce w dniu 12 lutego 2003 r., a pismem w sprawie przedstawienia zarzutów doręczonym w dniu 18 marca 2009 r. upłynął zbyt długi okres, mianowicie ponad sześć lat.

199 Takiego okresu nie można uzasadniać poziomem złożoności sprawy. Ponadto zdaniem skarżącej Komisja nie powinna była zawieszać w stosunku do niej postępowania administracyjnego w oczekiwaniu na wynik postępowania sądowego w sprawie Akzo.

200 W związku z powyższym wykonywanie przysługującego skarżącej prawa do obrony zostało jej zdaniem naruszone, jako że z jednej strony w 2009 r. wspomnienia pana S., który „animował” spotkania AC-Treuhand, znacznie się już zatarły, a z drugiej strony skarżąca nie dysponowała już pewnymi dokumentami dotyczącymi okresu naruszenia, gdyż ustawowy termin przechowywania dokumentów, czyli dziesięć lat w prawie szwajcarskim, według skarżącej wygasł, tak że mogła ona bronić się przed zarzutami Komisji jedynie z trudnością.

201 Komisja, przypominając, że w motywie 771 zaskarżonej decyzji przyznała, iż etap dochodzenia trwał dłużej niż zwykle z powodu szczególnych okoliczności, co uzasadniało wyjątkową obniżkę o 1% wysokości nałożonych grzywien, między innymi na rzecz skarżącej, instytucja ta twierdzi, że musiała czekać na wynik postępowania sądowego w sprawie Akzo, w związku z czym nie można jej czynić zarzutu z powodu czasu trwania postępowania.

202 Komisja utrzymuje także, iż nawet gdyby uznać, że można jej przypisać ten czas trwania postępowania, nie doprowadziłoby to do stwierdzenia nieważności decyzji, ponieważ prawo do obrony przysługujące skarżącej nie zostało naruszone.

203 W powyższym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przestrzeganie rozsądnego terminu w postępowaniach administracyjnych z zakresu polityki konkurencji stanowi ogólną zasadę prawa, której poszanowanie zapewniają sądy Unii (zob. ww. wyrok w sprawie Technische Unie przeciwko Komisji, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo), zaś zasada ta, inspirowana art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, została ustanowiona w art. 41 karty praw podstawowych.

204 Niemniej z orzecznictwa wynika również, że stwierdzenie nieważności decyzji Komisji nawet w przypadku zbyt długiego czasu trwania postępowania nie jest wskazane pod względem prawnym, gdy nie zostanie szczegółowo wykazane, iż prawo do obrony przysługujące zainteresowanym przedsiębiorstwom zostało naruszone, i gdy nie istnieje zatem żaden powód, by sądzić, że zbyt długi czas trwania postępowania mógł mieć wpływ na treść decyzji Komisji (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Baustahlgewebe przeciwko Komisji, pkt 49; wyrok Sądu z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawie T-276/04 Compagnie maritime belge przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1277, pkt 45).

205 Z wyjątkiem powyższej sytuacji nieprzestrzeganie zasady rozsądnego terminu pozostaje bez wpływu na ważność postępowania administracyjnego i nie może powodować niezgodności z prawem zaskarżonej decyzji.

- 206 Należy także przypomnieć, że ocena źródła ewentualnych przeszkód dla skutecznego wykonywania prawa do obrony nie może być ograniczona jedynie do etapu kontradiktoryjnego postępowania administracyjnego, lecz musi obejmować całe postępowanie i odnosić się do łącznego czasu trwania tego postępowania (ww. wyroki: w sprawie *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied przeciwko Komisji*, pkt 49, 50; w sprawie *Technische Unie przeciwko Komisji*, pkt 54, 55).
- 207 To właśnie w świetle powyższych rozważań należy ocenić zarzut siódmy skarżącej, który wywodzi ona z naruszenia zasady rozsądnego terminu i który podnosi w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.
- 208 W niniejszym przypadku bezspeczne jest – jak przypomniano w pkt 11–19 niniejszego wyroku – że Komisja rozpoczęła swoje dochodzenie w tej sprawie, podejmując w dniach 12 i 13 lutego 2003 r. środki kontroli, że podjęła je na nowo, kierując w dniu 8 października 2007 r. żądania udzielenia informacji do przedsiębiorstw uczestniczących w kartelach, w tym skarżącej, oraz że skierowała ona do nich pismo w sprawie przedstawienia zarzutów w dniu 18 marca 2009 r., zanim wydała zaskarżoną decyzję w dniu 11 listopada 2009 r.
- 209 Nie ulega także wątpliwości, że skarżąca została formalnie włączona do postępowania administracyjnego w niniejszej sprawie dopiero od momentu żądania z dnia 8 października 2007 r. wystosowanego do niej przez Komisję.
- 210 W konsekwencji jeśli chodzi o skarżącą, postępowanie administracyjne trwało od dnia 8 października 2007 r. do dnia 11 listopada 2009 r., czyli przez nieco ponad dwa lata.
- 211 W okolicznościach niniejszej sprawy taki czas trwania postępowania nie może jednak zdaniem Sądu stanowić zbyt długiego czasu postępowania w świetle zasady rozsądnego terminu, tak że ta jedna ocena mogłaby wystarczyć do oddalenia zarzutu siódmego skarżącej, który wywodzi ona z naruszenia zasady rozsądnego terminu i który podnosi w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.
- 212 Skarżąca powołuje się jednak na naruszenie zasady rozsądnego terminu, biorąc pod uwagę wspomniany termin nie od momentu żądania z dnia 8 października 2007 r., które dotyczyło jej bezpośrednio, lecz od początku dochodzenia dotyczącego ogólnie rozpatrywanych tu karteli, to jest od dnia 12 i 13 lutego 2003 r., choć na początku nie była ona objęta tym dochodzeniem.
- 213 Niezależnie od kwestii, czy czas trwania postępowania dzielący wszczęcie dochodzenia dotyczącego ogólnie rozpatrywanych tu karteli od włączenia skarżącej do postępowania narusza zasadę rozsądnego terminu i czy takie naruszenie może zostać przypisane Komisji, zarzut siódmy skarżącej, który wywodzi ona z naruszenia zasady rozsądnego terminu i który podnosi w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji, nie może zostać uwzględniony.
- 214 Jak przypomniano w pkt 206 niniejszego wyroku, Trybunał rozciągnął bowiem okres istotny do celów sprawdzenia poszanowania zasady rozsądnego terminu na etap wstępny dochodzenia Komisji.
- 215 Nawet jeśli przyjąć założenie – jak utrzymuje skarżąca, czemu Komisja nie zaprzecza – że poszanowanie zasady rozsądnego terminu powinno zostać sprawdzone nie od momentu otrzymania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów ani od momentu podjęcia pierwszego środka dochodzeniowego obejmującego skarżącą, lecz od momentu wszczęcia dochodzenia dotyczącego ogólnie spornych zachowań noszących znamiona naruszenia, to nie zmienia to faktu, że w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji skarżąca jest zobowiązana udowodnić, iż wykonywanie jej prawa do obrony zostało naruszone wskutek czasu trwania postępowania administracyjnego i że treść zaskarżonej decyzji została w związku z tym zmieniona.
- 216 Tymczasem należy uznać, że skarżąca nie przedstawia żadnej okoliczności dowodowej w tym duchu.

- 217 Skarżąca nie udowodniła bowiem w żaden sposób, że gdyby Komisja objęła ją wcześniej dochodzeniem, to pan S. byłby skłonny złożyć oświadczenie o całkiem innej treści, mianowicie umożliwiając tym samym skarżącej lepsze wykonanie prawa do obrony, tak że treść zaskarżonej decyzji zostałaby zmieniona.
- 218 Co więcej, należy stwierdzić, że skarżąca nie dostarczyła żadnych wskazówek co do charakteru lub treści dokumentów, które mogłaby przedstawić, gdyby je zachowała.
- 219 Wreszcie skarżąca nie może skutecznie powoływać się na przewidziany w prawie szwajcarskim okres obowiązku przechowywania dokumentów ciążącego ewentualnie na przedsiębiorstwach, ponieważ zdecydowanie mogła ona przewidzieć w niniejszej sprawie konieczność przechowania pewnych dokumentów z uwagi na możliwość postawienia jej zarzutów przez Komisję, jako że w sprawie „Nadtlenki organiczne” w dniu 27 marca 2003 r. zostało do niej skierowane pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, a w dniu 10 grudnia 2003 r. została wydana decyzja stwierdzająca naruszenie, które mogło jej zostać przypisane.
- 220 W każdym razie skarżąca nie kwestionuje antykonkurencyjnego charakteru spotkań AC-Treuhand animowanych przez pana S. do „połowy 1999 r.” i kluczowym okresem dla jej obrony w tym względzie była druga połowa tego roku. Niemniej w momencie, w którym została ona włączona do dochodzenia Komisji, czyli w dniu 8 października 2007 r., podobnie jak w dacie otrzymania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, to jest w dniu 18 marca 2009 r., okres przechowywania dokumentów, na który się ona powołuje, nie upłynął jeszcze w odniesieniu do dokumentów dotyczących drugiej połowy 1999 r. W konsekwencji powinna ona była dysponować jeszcze – nawet w momencie otrzymania pisma w sprawie przedstawienia zarzutów – wszystkimi istotnymi dokumentami i mogła je zachować w celu wykonania przysługującego jej prawa do obrony. Nie może ona także twierdzić, że rzekomo zbyt długi czas trwania postępowania administracyjnego naruszył wykonywanie jej prawa do obrony w tym względzie.
- 221 W związku z powyższym należy oddalić zarzut siódmy, który skarżąca podnosi w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.
- W przedmiocie pierwszej części zarzutu szóstego, opartej na naruszeniu art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003
- 222 W pierwszej części zarzutu szóstego skarżąca powołuje się na naruszenie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, ponieważ łączna kwota dwóch nałożonych na nią grzywien, czyli 348 000 EUR (dwa razy 174 000 EUR), przekracza 10% jej całkowitego obrotu uzyskanego w roku obrotowym poprzedzającym rok wydania zaskarżonej decyzji, w niniejszym przypadku 1 763 917 EUR w 2008 r.
- 223 Zdaniem skarżącej mamy tu do czynienia z jednolitym naruszeniem, tak że obie grzywny dotyczą tego samego naruszenia i suma obu grzywien nie może przekraczać 10% całkowitego obrotu.
- 224 Chociaż w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja rozwodziła się na temat jednolitego naruszenia, to w zaskarżonej decyzji doszła ona do wniosku, że „istnieją dwa równoległe, lecz podobne naruszenia” (motyw 395 zaskarżonej decyzji), nie wyjaśniając tej zmiany w analizie, co powoduje, że zaskarżona decyzja jest dotknięta brakiem w zakresie obowiązku uzasadnienia.
- 225 Skarżąca twierdzi, że co do istoty Komisja błędnie nie zastosowała kryterium związku komplementarności między porozumieniami, zastępując je w zaskarżonej decyzji wymogiem przedstawienia dowodu na współzależność ekonomiczną obu jednostek, podczas gdy istnienie złożonego jednolitego naruszenia zakłada dążenie do wspólnego antykonkurencyjnego celu.

- 226 Zdaniem skarżącej, jak wynika z samej zaskarżonej decyzji, porozumienia stanowiące dwa podnoszone naruszenia są bardzo ściśle powiązane, jeśli chodzi o produkty stosowane w komplementarny sposób w przypadku PVC i sprzedawane tej samej kategorii klientów, treść porozumień, realizowany cel, osoby, rolę pana S., chronologię i zasięg geograficzny.
- 227 Posiłkowo skarżąca powołuje się na zasadę *in dubio pro reo*, która jej zdaniem ma zastosowanie do kwestii, czy popełniła ona jedno czy więcej naruszeń. W niniejszym przypadku wątpliwość co do istnienia dwóch naruszeń powinna być tłumaczona na korzyść skarżącej.
- 228 Komisja przyznaje wprawdzie, że zmieniła swoje stanowisko w kwestii jednolitości zachowań noszących znamiona naruszenia w zaskarżonej decyzji w stosunku do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, twierdzi jednak, że przeprowadziła nowe badanie uwzględniające przeciwną opinię różnych zainteresowanych stron, w tym skarżącej, wyrażoną między innymi w ich odpowiedziach na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 229 Komisja przypomina w tym kontekście, że wskazała w zaskarżonej decyzji, iż w przypadku obu naruszeń spotkania odbywały się oddzielnie i czas ich trwania był różny, właściwe produkty były różne – pod względem ich właściwości chemicznych i fizycznych, ich cen, ich wykorzystania, ich klientów – niektóre przedsiębiorstwa uczestniczyły w jednym naruszeniu, będąc jednocześnie klientami rynku, którego dotyczyło drugie naruszenie.

– Uwagi wstępne

- 230 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że kwalifikacja niektórych bezprawnych działań jako jednego i tego samego naruszenia lub jako wielu odrębnych naruszeń co do zasady ma wpływ na sankcję, która może zostać nałożona. Stwierdzenie wielu odrębnych naruszeń może bowiem powodować nałożenie wielu odrębnych grzywien mieszczących się za każdym razem w granicach określonych w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, czyli z poszanowaniem wynoszącego 10% pułapu obrotu uzyskanego w roku obrotowym poprzedzającym wydanie decyzji (wyroki Sądu: z dnia 15 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 118; z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie T-15/02 BASF przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-497, pkt 70, 158; ww. wyrok w sprawie Amann & Söhne i in. przeciwko Komisji, pkt 94).
- 231 Komisja może także stwierdzić w jednej decyzji dwa odrębne naruszenia i nałożyć dwie grzywny, których łączna kwota przekracza pułap 10% ustalony w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, pod warunkiem że kwota każdej grzywny nie przekracza wspomnianego pułapu.
- 232 Przy stosowaniu wspomnianego dziesięcioprocentowego pułapu jest bowiem obojętne, czy różne naruszenia reguł konkurencji Unii są karane w ramach jednego postępowania, czy też w ramach odrębnych postępowań prowadzonych w różnym czasie, ponieważ górna granica 10% stosuje się do każdego naruszenia art. 81 WE (wyrok Sądu z dnia 8 października 2008 r. w sprawie T-68/04 SGL Carbon przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2511, pkt 132).
- 233 W niniejszym przypadku, aby ocenić zasadność pierwszej części zarzutu szóstego, wystarczy zatem sprawdzić, czy Komisja udowodniła istnienie dwóch odrębnych naruszeń, a nie tylko istnienie jednolitego naruszenia, jak twierdzi skarżąca.

– W przedmiocie dualizmu naruszeń

- 234 Z zaskarżonej decyzji wynika, że dopiero w wyniku całości rozważań przedstawionych: w motywach 3–8 w odniesieniu do rynków właściwych, w motywach 75–77 w odniesieniu do produktów objętych postępowaniem, w motywach 388–394 w odniesieniu do zasad mających zdaniem

Komisji zastosowanie do tej kwestii oraz w motywach 395–404 w odniesieniu do ich zastosowania w niniejszej sprawie, Komisja wyciągnęła wniosek co do istnienia w niniejszym przypadku dwóch odrębnych naruszeń.

- 235 Wobec powyższego należy od razu oddalić argument, który podnosi skarżąca – nie uzasadniając go zresztą w żaden sposób, chyba że poprzez odesłanie do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, i nie powołując się na naruszenie przysługującego jej prawa do obrony w tym względzie – dotyczący braku uzasadnienia zaskarżonej decyzji w kwestii istnienia dwóch odrębnych naruszeń.
- 236 Z zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że Komisja powołała się na różne powody, których istotna część została przedstawiona w motywach 396–401, aby uznać, że naruszenie dotyczące rynku stabilizatorów cynowych było równoległe i podobne do naruszenia dotyczącego rynku ESBO/estrów, ale że było ono odrębne od niego z uwagi zasadniczo na: brak całościowego planu mającego za cel spowodowanie zakłóceń konkurencji, różnice w rynkach właściwych i rozpatrywanych produktach oraz brak współzależności między dwoma kartelami, między innymi w zakresie czasu trwania naruszeń, uczestników i dat różnych spotkań w ramach zмовы.
- 237 Co do istoty skarżąca twierdzi zasadniczo, że dwa podnoszone naruszenia były ściśle powiązane, tak że opierały się one na całościowym planie, co oznacza, iż w rzeczywistości stanowiły one tylko jedno i jednolite naruszenie.
- 238 W powyższym względzie należy przede wszystkim przypomnieć, że pojęcie jednolitego naruszenia odnosi się do sytuacji, w której kilka przedsiębiorstw uczestniczyło w naruszeniu polegającym na zachowaniu o charakterze ciągłym, któremu przyświeca jeden cel gospodarczy w postaci zakłócenia konkurencji, lub złożonym z poszczególnych naruszeń powiązanych ze sobą tożsamością przedmiotu (ten sam cel wszystkich zachowań) i podmiotów (te same zainteresowane przedsiębiorstwa, świadome tego, że działają we wspólnym celu) (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-53/03 BPB przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1333, pkt 257; ww. wyrok w sprawie Amann & Söhne i Cousin Filtrerie przeciwko Komisji, pkt 89).
- 239 Następnie należy wskazać, że naruszenie art. 81 ust. 1 WE może wynikać nie tylko z pojedynczego działania, ale również z szeregu działań, a nawet z ciągłego zachowania. Powyższej wykładni nie można podważyć na takiej podstawie, że jeden lub kilka z elementów serii czynów albo tego ciągłego zachowania mogą również – same w sobie, rozpatrywane z osobna – stanowić naruszenie wspomnianego postanowienia. W przypadku poszczególnych działań wpisujących się w „całościowy plan” z uwagi na identyczny cel polegający na zakłóceniu konkurencji na wspólnym rynku Komisja jest uprawniona przypisać odpowiedzialność za te działania na podstawie udziału w naruszeniu postrzeganym jako całość (ww. wyrok w sprawach połączonych Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 258).
- 240 Należy wreszcie zauważyć, że pojęcie jednolitego celu nie może zostać zdefiniowane za pomocą ogólnego odniesienia do zakłócenia konkurencji na rynku, którego dotyczy naruszenie, ponieważ wpływ na konkurencję jako cel lub skutek jest nierozłącznym elementem każdego zachowania wchodzącego w zakres stosowania art. 81 ust. 1 WE. Taka definicja pojęcia jednolitego celu mogłaby pozbawić pojęcie jednolitego i ciągłego naruszenia części jego znaczenia, ponieważ pociągałaby za sobą konieczność systematycznej kwalifikacji kilku zachowań dotyczących jednego sektora gospodarki, które są zakazane przez art. 81 ust. 1 WE, jako elementów stanowiących jednolite naruszenie (zob. wyrok Sądu z dnia 30 listopada 2011 r. w sprawie T-208/06 Quinn Barlo i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-7953, pkt 149 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 241 A zatem aby zakwalifikować różne działania jako jednolite i ciągle naruszenie, należy zbadać, czy istnieje między nimi związek komplementarności w tym znaczeniu, że każde z nich miało być odpowiedzią na jedną lub kilka konsekwencji normalnego działania konkurencji, a wzajemnie oddziałując, każde z nich przyczyniało się do realizacji całości skutków antykonkurencyjnych

zamierzonych przez ich sprawców w ramach całościowego planu mającego jednolity cel. W tym zakresie trzeba uwzględnić wszelkie okoliczności mogące wykazać lub podważyć ten związek, takie jak okres stosowania, treść (w tym zastosowane metody) i jednocześnie cel różnych zarzucanych działań (zob. ww. wyrok w sprawie Amann & Söhne i Cousin Filtrerie przeciwko Komisji, pkt 92 i przytoczone tam orzecznictwo).

242 Tak więc z obiektywnych powodów Komisja może wszcząć odrębne postępowania, stwierdzić istnienie kilku odrębnych naruszeń i nałożyć kilka odrębnych grzywien (zob. ww. wyrok w sprawie Amann & Söhne i Cousin Filtrerie przeciwko Komisji, pkt 93 i przytoczone tam orzecznictwo).

243 Twierdzenie skarżącej, która kwestionuje istnienie dwóch odrębnych naruszeń i podnosi istnienie jednolitego naruszenia wchodzącego w zakres „całościowego planu”, należy zatem ocenić w świetle powyższych rozważań.

244 W powyższym względzie w pierwszej kolejności należy zauważyć, iż skarżąca nie może zasadnie powoływać się na okoliczność, że oba kartele wpisywały się w ramy ciągłego zachowania, któremu przyświeca jeden cel gospodarczy w postaci zakłócenia konkurencji. Jak bowiem przypomniano w pkt 240 niniejszego wyroku, pojęcie jednolitego celu nie może zostać zdefiniowane za pomocą ogólnego odniesienia do zakłócenia konkurencji na rynkach, których dotyczy naruszenie, ponieważ wpływ na konkurencję jako cel lub skutek jest nierozłącznym elementem każdego zachowania wchodzącego w zakres stosowania art. 81 ust. 1 WE. Taka definicja pojęcia jednolitego celu mogłaby pozbawić pojęcie jednolitego i ciągłego naruszenia części jego znaczenia, ponieważ pociągałaby za sobą w niniejszym przypadku konieczność systematycznej kwalifikacji kilku zachowań dotyczących tego samego sektora gospodarki – to jest w niniejszej sprawie sektora stabilizatorów termicznych – które są zakazane przez art. 81 ust. 1 WE, jako elementów stanowiących jednolite naruszenie.

245 Następnie należy zwrócić uwagę, iż bezsprzecznie nie jest także kwestionowana okoliczność, że w spotkaniach AC-Treuhand brali udział przedstawiciele tych samych przedsiębiorstw, niezależnie od tego, czy chodzi o rynek stabilizatorów cynowych czy rynek ESBO/estrów. Niektóre przedsiębiorstwa, które były reprezentowane na spotkaniach dotyczących stabilizatorów cynowych, a mianowicie spółki należące do grup Akzo, Elf Aquitaine, Chemtura i BASF, były bowiem także reprezentowane na spotkaniach dotyczących sektora ESBO/estrów.

246 Nie zmienia to jednak faktu, że jeśli chodzi o głównych sprawców ukaranych naruszeń, ta tożsamość podmiotów była jedynie częściowa. Należy bowiem podkreślić, że niektóre przedsiębiorstwa uczestniczyły tylko w jednym z dwóch karteli. I tak, przedsiębiorstwa MRF Michael Rosenthal i Reagens, podobnie jak przedsiębiorstwa należące do grupy Baerlocher, uczestniczyły wyłącznie w kartelu dotyczącym stabilizatorów cynowych, podczas gdy przedsiębiorstwa Faci i przedsiębiorstwa należące do grupy GEA uczestniczyły tylko w kartelu dotyczącym sektora ESBO/estrów.

247 Mając na uwadze przedsiębiorstwa, które uczestniczyły zarówno w spotkaniach AC-Treuhand dotyczących stabilizatorów cynowych, jak i w spotkaniach dotyczących sektora ESBO/estrów, należy także podkreślić, że niektóre z tych przedsiębiorstw nie były konieczne reprezentowane w jednoczesnych okresach przez te same osoby fizyczne w zależności od tego, który kartel wchodził w grę, co wynika z tabel figurujących w załączniku I do zaskarżonej decyzji.

248 W konsekwencji, mimo częściowej tożsamości przedsiębiorstw, których dotyczy niniejsza sprawa, wykluczone jest, by wszystkie te przedsiębiorstwa i ich przedstawiciele byli świadomi, że uczestniczą w realizacji wspólnego celu charakteryzującego istnienie jednolitego naruszenia.

249 W drugiej kolejności należy przypomnieć, że istnienie różnych rynków produktowych, choćby sąsiednich, stanowi istotne kryterium do celów ustalenia zakresu i tym samym tożsamości naruszeń art. 81 WE (zob. wyrok Sądu z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie T-11/05 Wieland-Werke i in. przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 83 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 250 Choć w niniejszej sprawie nie jest kwestionowane, że rynki produktowe, o których mowa, są przynajmniej sąsiednie, to rozpatrywane produkty, czyli stabilizatory cynowe, ESBO i estry, nie mogą zostać uznane za należące do tego samego rynku do celów stwierdzenia istnienia jednolitego naruszenia.
- 251 Niezależnie od kwestii ich właściwości chemicznych lub fizycznych i ich zastosowania należy przede wszystkim stwierdzić, co zostało wskazane w pkt 245 niniejszego wyroku, że jedynie duże grupy europejskie z danego sektora dostarczają zarówno stabilizatorów cynowych, jak i ESBO oraz estrów.
- 252 Co więcej, z różnych materiałów włączonych do akt sprawy i z samego dualizmu różnych spotkań, o których mowa, w zależności od wchodzących w rachubę produktów wynika, że stosowane ceny, które w niniejszym przypadku były uzgadnianie niezgodnie z prawem między konkurentami, różniły się znacznie w zależności od tego, czy chodziło o stabilizatory cynowe czy o sektor ESBO/estrów.
- 253 Wreszcie należy podkreślić – jak słusznie podniosła Komisja i czego skarżąca nie kwestionuje co do istoty – że niektóre przedsiębiorstwa, takie jak Baerlocher i Reagens, były dostawcami stabilizatorów cynowych i zarazem nabywcami ESBO i estrów.
- 254 Wobec powyższego w celu odrzucenia istnienia jednolitego naruszenia i stwierdzenia istnienia dwóch odrębnych naruszeń, jednego dotyczącego stabilizatorów cynowych i drugiego dotyczącego sektora ESBO/estrów, Komisja słusznie uznała, że te rynki produktowe się różnią.
- 255 W trzeciej kolejności należy podkreślić, że okoliczność, iż oba kartele dotyczyły ewentualnie dwóch różnych rynków produktowych, nie wyklucza koniecznie, że wpisywały się one w ten sam całościowy plan, pod warunkiem jednak, że można sprawdzić istnienie między nimi związków komplementarności pod względem warunkowości lub koordynacji.
- 256 Różne działania, o których tu mowa, nie mogą zostać uznane za jednolite naruszenie, ponieważ nie wykazują one takich związków komplementarności w tym znaczeniu, że żadne z nich nie miało być odpowiedzią na jedną lub kilka konsekwencji normalnego działania konkurencji, a wzajemnie oddziałując, żadne z nich nie przyczyniało się do realizacji całości skutków antykonkurencyjnych zamierzonych przez ich sprawców w ramach całościowego planu mającego jednolity cel.
- 257 Przede wszystkim trzeba przypomnieć – co zostało podkreślone w pkt 253 niniejszego wyroku i czego skarżąca nie kwestionuje – że niektórzy uczestnicy jednego z dwóch karteli, o których mowa, zaopatrywali się u przedsiębiorstwach uczestniczących w drugim kartelu.
- 258 Jak podniosła skarżąca w swojej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, w przypadku przedsiębiorstw biorących udział w kartelu dotyczącym stabilizatorów cynowych, takich jak Baerlocher i Reagens, absurdem byłoby uczestniczenie w całościowym kartelu stanowiącym jednolite naruszenie, gdyż przedsiębiorstwa te były klientami sektora ESBO/estrów i w związku z tym ponosiły szkodliwe skutki tego kartelu, chyba że uzna się, iż owym przedsiębiorstwom oszczędzono skutków kartelu dotyczącego sektora ESBO/estrów, o czym jednak nie wspomina skarżąca, aby wykazać istnienie całościowego planu, i co w każdym razie nie wynika z żadnego dokumentu akt sprawy.
- 259 Następnie należy podkreślić, że oba kartele nie miały tego samego czasu trwania. Niezależnie bowiem od kwestii, kiedy dokładnie przestały one istnieć, i od okoliczności, że oba te kartele mogły zostać przypisane skarżącej dopiero od dnia 1 grudnia 1993 r., to jest daty, w której wstąpiła ona w miejsce Fidesu, skarżąca nie podważa, iż kartel dotyczący stabilizatorów cynowych rozpoczął działalność w lutym 1987 r., podczas gdy kartel dotyczący sektora ESBO/estrów rozpoczął działalność dopiero we wrześniu 1991 r.

- 260 Z powyższego wynika, że członkowie obu karteli nie mogli mieć ani wspólnego planu, ani wspólnego celu, który polegałby na skoordynowanym i całkowitym wykluczeniu konkurencji na obu rynkach właściwych (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-43/02 Jungbunzlauer przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3435, pkt 312).
- 261 Wreszcie należy podkreślić, że – jak wynika z tabel figurujących w załączniku I do zaskarżonej decyzji, co skarżąca sama przyznaje w pośredni, lecz nieunikniony sposób w skardze – nie tylko prawie żadne ze spotkań dotyczących stabilizatorów cynowych nie miało miejsca tego samego dnia co spotkanie dotyczące sektora ESBO/estrów, ale także i przede wszystkim, że nawet jeśli spotkania te były często zbliżone w czasie, to dzieliło je kilka dni, a nawet więcej niż tydzień.
- 262 Z powyższego jasno wynika, że członkowie obu karteli nie mogli mieć ani wspólnego planu, ani wspólnego celu, który polegałby na skoordynowanym i całkowitym wykluczeniu konkurencji na obu rynkach właściwych.
- 263 W świetle powyższych okoliczności należy uznać, że Komisja ustaliła z wystarczającą pewnością istnienie dwóch odrębnych naruszeń, tak że należy oddalić argument, jaki skarżąca wywodzi z wątpliwości, które miałyby być tłumaczone na jej korzyść w tym względzie, i tym samym – że nie popełniła ona błędu, wyciągając w motywie 401 zaskarżonej decyzji wnioski co do istnienia jednolitego i ciągłego naruszenia art. 81 WE i art. 53 porozumienia EOG w zakresie stabilizatorów cynowych oraz odrębnego, jednolitego i ciągłego naruszenia w sektorze ESBO/estrów.
- 264 Wreszcie należy podkreślić, że całości powyższych rozważań nie mogą podważyć inne argumenty skarżące.
- 265 Ani bowiem jednolitość celu zachowań noszących znamiona naruszenia, które można przypisać skarżącej, ani okoliczność, że tylko jedna osoba, to jest pan S., była „animatorem” obu karteli, ani fakt, że skarżąca nie działała na żadnym z obu rynków właściwych, nie są istotne w tym kontekście z uwagi na specyfikę jej roli w popełnieniu naruszeń, których dualizm został udowodniony przez Komisję w sposób wymagany prawem.
- 266 Zresztą przeciwne rozwiązanie umożliwiłoby przedsiębiorstwom doradczym, takim jak skarżąca, zwielokrotnienie mających znamiona zмовы działań o takim samym celu przy udziale tej samej osoby na odrębnych rynkach, a nawet na rynkach sąsiednich, zaś jedynym ryzykiem byłoby narażenie się na tylko jedną sankcję, co nie byłoby w ogóle satysfakcjonujące z punktu widzenia skuteczności reguł konkurencji i wymogów odstraszenia.
- 267 W związku z powyższym należy oddalić pierwszą część zarzutu szóstego, jak również wszystkie zarzuty, które skarżąca podnosi w celu stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.

W przedmiocie żądań zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości nałożonych grzywien

- 268 Na poparcie swoich żądań ewentualnych mających na celu zmianę zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości nałożonych na nią grzywien skarżąca podnosi cztery zarzuty oraz drugą część zarzutu piątego, oparte, po pierwsze, na błędzie w ocenie co do czasu trwania naruszeń (zarzut pierwszy); po drugie, co do czasu trwania postępowania administracyjnego (zarzut siódmy); po trzecie, na ciążącym na Komisji obowiązku nałożenia wyłącznie symbolicznej grzywny w okolicznościach niniejszej sprawy (zarzut czwarty); po czwarte, na naruszeniu wytycznych z 2006 r. w ramach obliczenia podstawowej kwoty grzywny (zarzut piąty), i po piąte, na naruszeniu tych wytycznych w ramach obliczenia zdolności płatniczej skarżące (druga część zarzutu szóstego).

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na błędzie w ocenie co do czasu trwania naruszeń

- 269 W zarzucie pierwszym skarżąca utrzymuje, że ocena Komisji co do czasu trwania naruszeń jest błędna, gdyż jej zdaniem naruszenia nie trwały do dnia 21 marca 2000 r. w przypadku stabilizatorów cynowych ani do dnia 26 września 2000 r. w przypadku sektora ESBO/estrów.
- 270 W powyższym względzie należy przypomnieć, że w pkt 48–164 niniejszego wyroku zostało uznane, iż Komisja udowodniła w sposób wymagany prawem istnienie naruszeń przynajmniej do dnia 11 listopada 1999 r.
- 271 I tak, zarzut pierwszy, przy założeniu, że jest on zasadny, mógłby zostać uwzględniony jedynie w odniesieniu do okresu od dnia 11 listopada 1999 r. do dnia 21 marca 2000 r. w przypadku stabilizatorów cynowych i do dnia 26 września 2000 r. w przypadku sektora ESBO/estrów.
- 272 Należy także uznać – między innymi na podstawie pisemnej odpowiedzi udzielonej przez skarżącą przed rozprawą na pytanie zadane przez Sąd w tej kwestii i z uwagi na okoliczność, że skarżącą nie zgłosiła żadnych zastrzeżeń co do sprawozdania z rozprawy zredagowanego w tym duchu – że zarzut pierwszy skarżącej ma na celu nie tyle stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji, ile obniżenie kwoty grzywien nałożonych na nią w tejże decyzji w ramach wykonywania przez Sąd nieograniczonego prawa orzekania.
- 273 W konsekwencji w niniejszym przypadku omawiany zarzut nie zasługuje na uwzględnienie w celu zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości grzywien nałożonych na skarżącą.
- 274 Jak wynika z motywów 713 i 751–753 zaskarżonej decyzji, kwota grzywny, ustalona w sposób ryczałtowy w świetle wagi i czasu trwania naruszeń, została bowiem na końcowym etapie obliczeń przeprowadzanych przez Komisję znacznie obniżona na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.
- 275 A zatem ewentualna obniżka z uwagi na czas trwania za ostatnie krótkie okresy, o których mowa, nie umożliwia dalszego obniżenia na podstawie wytycznych z 2006 r. ostatecznej kwoty grzywien wymierzonych w zaskarżonej decyzji.
- 276 Wobec powyższego należy oddalić jako nieistotny dla sprawy zarzut pierwszy, który skarżącą podnosi w celu zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości nałożonych na nią grzywien.

W przedmiocie zarzutu siódmego, opartego na czasie trwania postępowania administracyjnego

- 277 W ramach zarzutu siódmego skarżąca, powołując się na zasadę rozsądnego terminu, zarzuca Komisji zbyt długi czas trwania postępowania administracyjnego w celu – tytułem żądania głównego – stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji oraz – tytułem żądania ewentualnego – zmiany tej decyzji w zakresie wysokości nałożonych na nią grzywien.
- 278 Jako że powyższy zarzut został oddalony do celów stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji, ewentualne naruszenie zasady rozsądnego terminu mogłoby prowadzić w stosownym przypadku jedynie do zmiany wysokości grzywien, które zostały nałożone na skarżącą w zaskarżonej decyzji.
- 279 Niemniej w ramach wykonywania przysługującego mu nieograniczonego prawa orzekania Sąd uważa, że nie ma konieczności przyznania obniżki kwoty grzywien, które zostały nałożone na skarżącą w zaskarżonej decyzji, przekraczającej obniżkę przyznaną przez Komisję, ponieważ podnoszone przez skarżącą naruszenie zasady rozsądnego terminu nie miało żadnego wpływu na wykonanie jej prawa do obrony.

- 280 W konsekwencji omawiany zarzut nie zasługuje na uwzględnienie.
- 281 W każdym razie, aby ów zarzut mógł być skuteczny w celu zmiany zaskarżonej decyzji, skarżąca musiałaby jeszcze udowodnić w tym celu naruszenie przez Komisję zasady rozsądnego terminu.
- 282 Tymczasem w niniejszym wyroku zostało stwierdzone, że skarżąca nie udowodniła takiego naruszenia w stosunku do Komisji.
- 283 Wobec powyższego należy oddalić zarzut siódmy, który skarżąca podnosi w celu zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości nałożonych na nią grzywien.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na ciężącym na Komisji obowiązku nałożenia wyłącznie symbolicznej grzywny w okolicznościach niniejszej sprawy

- 284 W ramach zarzutu czwartego skarżąca twierdzi, że Komisja powinna była nałożyć na nią wyłącznie symboliczną grzywnę z uwagi na następujące okoliczności: zastosowanie art. 81 WE w stosunku do niej nie było możliwe do przewidzenia, wytyczne z 2006 r. dawały tej instytucji taką możliwość i instytucja ta nałożyła na skarżącą wyłącznie symboliczną grzywnę w sprawie „Nadtlenki organiczne”.
- 285 W niniejszym przypadku powyższy zarzut nie zasługuje na uwzględnienie.
- 286 Nie można bowiem czynić Komisji zarzutu, że naruszyła rzekomy obowiązek nałożenia w niniejszym przypadku wyłącznie symbolicznej grzywny.
- 287 Niewątpliwie zgodnie z pkt 36 wytycznych z 2006 r. „Komisja może w pewnych przypadkach nałożyć symboliczną grzywnę”, przy czym „[u]zasadnienie nałożenia takiej grzywny musi zostać podane w tekście decyzji”.
- 288 Niemniej z samego brzmienia powyższego przepisu wynika ewidentnie, że nałożenie symbolicznej grzywny nie stanowi w żadnym przypadku obowiązku spoczywającego na Komisji, lecz wyłącznie uprawnienie podlegające jej uznaniu, bez uszczerbku dla kontroli Sądu sprawowanej w ramach wykonywania przezeń przysługującego mu prawa nieograniczonego orzekania.
- 289 Ciężący na Komisji rzekomy obowiązek nałożenia w niniejszym przypadku symbolicznej grzywny nie może również wynikać z wcześniejszej praktyki Komisji, w szczególności odnoszącej się do grzywny nałożonej na skarżącą w sprawie „Nadtlenki organiczne”.

290 Z utrwalonego orzecznictwa wynika bowiem, że okoliczność, iż w przeszłości Komisja stosowała grzywny określonej wysokości do różnego typu naruszeń, nie pozbawia jej możliwości podniesienia tej wysokości w granicach wskazanych w rozporządzeniu nr 1/2003, jeśli jest to konieczne do zapewnienia realizacji polityki konkurencji Unii. Natomiast skuteczne stosowanie reguł konkurencji Unii wymaga, aby Komisja mogła w każdej chwili dostosować wysokość grzywien do potrzeb tej polityki (wyroki Trybunału: z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 169, 227; z dnia 8 lutego 2007 r. w sprawie C-3/06 P Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1331, pkt 90).

291 Powyższego wniosku nie może podważyć argumentacja skarżącej oparta na rzekomo nieprzewidywalnym charakterze grzywien wymierzonych w zaskarżonej decyzji.

292 Przytoczoną powyżej argumentację, w zakresie, w jakim ma ona taką samą treść jak argumentacja wysunięta na poparcie zarzutu trzeciego, opartego na naruszeniu art. 81 WE oraz zasady ustawowej określoności czynów zabronionych i kar, należy tak samo oddalić z powodów przedstawionych w pkt 43–46 niniejszego wyroku.

293 Wobec powyższego należy oddalić zarzut czwarty, który skarżąca podnosi w celu zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości nałożonych na nią grzywien.

W przedmiocie zarzutu piątego i drugiej części zarzutu szóstego, opartych na naruszeniach wytycznych z 2006 r.

294 W zarzucie piątym i w ramach drugiej części zarzutu szóstego skarżąca twierdzi, że Komisja naruszyła wytyczne z 2006 r. w tym znaczeniu, że z jednej strony grzywiny, które zostały na nią nałożone w zaskarżonej decyzji, nie powinny być zostać ustalone w sposób ryczałtowy, lecz na podstawie wynagrodzeń otrzymanych za dostawę usług związanych z naruszeniami, zgodnie z metodologią przedstawioną w wytycznych z 2006 r., i że z drugiej strony Komisja powinna była uwzględnić zdolność płatniczą skarżącej w rozumieniu pkt 35 wytycznych z 2006 r.

295 W niniejszym przypadku zarzut piąty i druga część zarzutu szóstego nie zasługują na uwzględnienie.

296 W pierwszej kolejności należy bowiem uznać, że zarzut piąty skarżącej opiera się na błędnym założeniu.

297 Na podstawie wytycznych z 2006 r., „[n]ie naruszając postanowień poniższego pkt 37 [tych wytycznych], w celu ustalenia grzywien nakładanych na przedsiębiorstwa [...] Komisja będzie stosowała następującą metodologię składającą się z dwóch etapów”, mianowicie „[n]ajpierw Komisja określi kwotę podstawową dla każdego przedsiębiorstwa”, a „[n]astępnie Komisja może stosownie podwyższyć lub obniżyć powyższą kwotę”, przy czym uściślono, po pierwsze, że kwota podstawowa grzywiny musi być związana z „pewn[ą] częśc[cią] wartości sprzedaży, której wielkość uzależniona jest od wagi naruszenia”, a po drugie, że „[w] celu ustalenia kwoty podstawowej grzywiny Komisja uwzględni wartość sprzedaży dóbr lub usług zrealizowanych przez przedsiębiorstwo, mających bezpośredni lub pośredni związek z naruszeniem, w danym sektorze geograficznym na terytorium EOG [...] [z]azwyczaj [...] [w ciągu] ostatni[ego] pełn[ego] rok[u] jego udziału w naruszeniu przepisów” (pkt 9–13 wytycznych z 2006 r.).

298 Wytyczne z 2006 r. są instrumentem służącym określeniu – z poszanowaniem prawa wyższego rzędu – kryteriów, jakie Komisja zamierza stosować w ramach wykonywania przysługującego jej zgodnie z art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 uznania przy ustalaniu grzywien. Wytyczne nie stanowią podstawy prawnej decyzji nakładającej grzywiny, ponieważ decyzja ta opiera się na rozporządzeniu nr 1/2003, lecz określają w sposób ogólny i abstrakcyjny metodologię, jaką Komisja narzuciła sobie do celów ustalania kwoty grzywien nakładanych w tej decyzji, i w konsekwencji zapewniają przedsiębiorstwom pewność prawa (zob. wyrok Sądu z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 219, 223 i przytoczone tam orzecznictwo).

299 Wytycznych nie można uznać za normę prawną, której w każdym razie musi przestrzegać administracja, lecz za normę postępowania, która stanowi pewną wskazówkę dla praktyki administracyjnej i od której administracja nie może odstąpić w konkretnym przypadku bez podania uzasadnienia (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 18 maja 2006 r. w sprawie C-397/03 P Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4429, pkt 91; ww. wyrok w sprawie Romana Tabacchi przeciwko Komisji, pkt 72).

- 300 Samoograniczenie uprawnień dyskrecyjnych Komisji wynikające z przyjęcia wytycznych nie jest jednakże niezgodne z utrzymaniem znacznego zakresu uznania Komisji (wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-44/00 Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2223, pkt 246, 274, 275).
- 301 W tym duchu Komisja uściśliła w pkt 37 wytycznych z 2006 r., że „[m]imo iż [te] wytyczne przedstawiają ogólną metodologię w zakresie ustalania grzywien, szczególne okoliczności danego przypadku lub konieczność osiągnięcia efektu odstraszającego w pewnym przypadku mogą uzasadnić odstępianie [przez nią] od wspomnianej metodologii”.
- 302 Siłą rzeczy trzeba stwierdzić, że w niniejszej sprawie skarżąca nie działała na rynkach, których dotyczyły naruszenia, w związku z czym wartość jej sprzedaży usług związanych bezpośrednio lub pośrednio z naruszeniem była zerowa lub niereprezentatywna dla wpływu udziału skarżącej w spornych naruszeniach na rynki właściwe.
- 303 Wobec powyższego Komisja nie miała możliwości ustalenia wartości sprzedaży skarżącej na rynkach właściwych i nie mogła również uwzględnić kwoty wynagrodzeń otrzymanych przez skarżącą, gdyż nie przedstawiała one w żaden sposób wspomnianej wartości.
- 304 Te szczególne okoliczności niniejszej sprawy umożliwiły Komisji odejście od metodologii przedstawionej w wytycznych z 2006 r. na podstawie pkt 37 tych wytycznych, a nawet zobowiązywały ją do takiego działania (zob. podobnie i analogicznie wyrok Trybunału z dnia 7 czerwca 2007 r. w sprawie C-76/06 P Britannia Alloys & Chemicals przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4405, pkt 30).
- 305 Wobec powyższego Komisja słusznie odstąpiła od metodologii przedstawionej w wytycznych z 2006 r., ustalając kwotę grzywien w sposób ryczałtowy oraz ostatecznie w granicach pułapu określonego w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.
- 306 Nie ulega wątpliwości, że Komisja może powołać się na pkt 37 wytycznych tylko wtedy, gdy podaje wystarczające powody w danej decyzji, podobnie jak kryteria przyjęte w celu ustalenia kwoty wymierzonej grzywny.
- 307 Niemniej w niniejszej sprawie nie jest kwestionowane, że Komisja podała w motywach 746–751 zaskarżonej decyzji uzasadnienie wystarczające, by uzasadnić wysokość grzywien nałożonych na skarżącą.
- 308 W każdym razie Sąd w ramach wykonywania przysługującego mu prawa nieograniczonego orzekania uważa, że wysokość grzywien nałożonych na skarżącą za naruszenia stwierdzone w zaskarżonej decyzji jest odpowiednia, zwłaszcza z uwagi na wagę tych naruszeń.
- 309 W drugiej kolejności należy uznać, że druga część zarzutu szóstego także nie zasługuje na uwzględnienie.
- 310 Niewątpliwie zgodnie z pkt 35 wytycznych z 2006 r. „[w] wyjątkowych okolicznościach Komisja może, na prośbę stron, uwzględnić niewypłacalność [brak zdolności płatniczej] danego przedsiębiorstwa w szczególnym kontekście społeczno-gospodarczym”.
- 311 Niemniej niezależnie od rzeczywistej sytuacji gospodarczej skarżącej pewne jest, że nie zwróciła się ona do Komisji z żadnym wnioskiem w tym duchu.
- 312 Sąd orzekł już wcześniej, że obniżenie kwoty grzywny na podstawie pkt 35 wytycznych z 2006 r. jest uzależnione od spełnienia trzech przesłanek kumulatywnych, czyli złożenia wniosku w trakcie postępowania administracyjnego, istnienia szczególnego kontekstu społeczno-gospodarczego i braku zdolności płatniczej przedsiębiorstwa, które zobowiązane jest dostarczyć obiektywnych dowodów, że

nałożenie grzywny zagroziłoby nieodwracalnie jego rentowności oraz doprowadziłoby do pozbawienia jego aktywów wszelkiej wartości, co w przypadku występowania dającego się spieniężyć majątku nie musi koniecznie oznaczać wszczęcia postępowania likwidacyjnego (wyroki Sądu z dnia 16 czerwca 2011 r.: w sprawach połączonych T-204/08 i T-212/08 Team Relocations i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3569, pkt 171; w sprawie T-199/08 Ziegler przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3507, pkt 165).

- 313 W konsekwencji skarżąca nie może zarzucać Komisji, że ta nie przyznała jej obniżki z tego tytułu.
- 314 Wobec powyższego należy oddalić drugą część zarzutu szóstego oraz wszystkie zarzuty, które skarżąca podnosi w celu zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości nałożonych na nią grzywien.
- 315 Z całości powyższych rozważań wynika, że skarga podlega oddaleniu w całości.

W przedmiocie kosztów

- 316 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżąca przegrała sprawę, zgodnie z żądaniem Komisji należy ją obciążyć jej własnymi kosztami oraz kosztami poniesionymi przez tę instytucję.

Z powyższych względów

SĄD (trzecia izba)

orzeka, co następuje:

- 1) **Skarga zostaje oddalona.**
- 2) **AC-Treuhand AG zostaje obciążona kosztami postępowania.**

Czúcz

Labucka

Gratsias

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 6 lutego 2014 r.

Podpisy